Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...һээ гарана. | № 55 (18378) | 1990 оной мартын 7, среда | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ХЭН ЭЗЭН БАЙХА ЁҺОТОЙБ?

...рэгтэй гэжэ депутадуудай нэгэн үнгэрэгшэ намар хоёрдохи сесси дээрэ багсаамжалан хэлээ һэн. Үнэхөөрөөшье, тиимэрхүү юумэн болохо хэбэртэй.

Түрүүшын проектые хаража үзэһэнэйнгөө һүүлээр октябрь һарада Верховно Совет тэрэниие бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табихые дурадхаа һэн. Хүн зонһоо 10 мянга гаран ажаглалтанууд, дурадхалнууд оруулагдаа. Прибалтикын республиканууд, Экологиин ба байгаалиин нөөсэ баялигуудые гамтайгаар ашаглаха асуудалнуудай талаар комитет ондоо проектнүүдые бэлдэһэн байгаа. Эдэ дурадхалнуудай олохониинь февраль һарада зүбшэн хэлсэгдэһэн проектын шэнэ найруулга соо хэрэглэгдээ һэн. Дахинаа орёо хурса үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн болобо: 40 гаран депутат тэрээндэ хабаадаба. Ажаглалтанууд болон дурадхалнуудые хараада абажа, энэ документые пленарна заседани дээрэ дахинаа табихыень парламент комиссинуудтаа, комитедүүдтээ дурадхаба.

Энэ хадаа гүнзэгыгөөр бодомжологдоһон, зaһагдаһан проект болоно гэжэ түрүүлэгшээр һуугша **А. И. Лукьянов** тэмдэглээ. Тэрэнэй 34 статьягай долоондонь тад ондоо шиидхэбэрийүүд дурадхагдана, эдэниие хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. Х. Калмыков** зaһагдаһан документын дүнгүүд тухай элидхэбэ. Орёо хурса үгэ буляалдаата ,хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэдэн арсалдаата асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсоһон байнабди гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Гэбэшье эдэнэй зариман тухай үгэеэ хүсэд ойлголсоогүйбди. Нэн түрүүн энэнь хуулиин проектын нэрэдэ хабаатай байна. Һүүлшын шатада тэрэниие «Зөөри тухай хуулиин үндэһэ һуури» гэжэ нэрлэхые дурадхагдаа. Юундэб гэхэдэ, тус проект захяа заабари үгэһэн үргэн ехэ хэмжээнтэй болоо гэжэ эндэ хэлэгдэнэ.

Эрхэтэдэй зөөриие хубиин ба үмсын гэжэ хубаарилха тухай дүрим арсалдаатай байха юм. Үгэ хэлэгшын һанамжын ёһоор, үмсын зөөри гэһэн ойлгомжо тон тодорхой бэшэ байна. Заримашуул тэрэниие ажаһуудалай талаар тайлбарилна: үмсын зөөри хадаа эрхэтэндэ хабаатай байһан бүхы юумэн болоно бшуу (автомобиль, гэр болон бусад). Бусадынь энэ ойлгомжые политэкономиин үндэһэ һуури дээрэ ойлгуулхые оролдоно: үмсын зөөри хадаа ондоо хүнэй ажалай дүнгүүдые үбэршэлһэн харилсаанууд болоно. Гүрэнэй зөөриие амяарлалга, хамтын зөөриин ба эрхэтэдэй зөөриин олон ондоо байлгые хүгжөөхэ шухала байһые хараада абажа, энэ хуулиие тайлбарилхые оролдонобди. Үмсын зөөриин диилэнхи хубинь болодог буржуазна оронуудай хуулиин проект соо хараалагдаагүй байһан ойлгосые энэ хуулиин проектдэ оруулһанай хэрэгтэй юм гү?

Олохон ажаглалтанууд хараада абтаа, тусхайлбал, Соёлой асуудалнуудай талаар комиссиин дурадхал зaһагдаһан хуулиин проектдэ оруулагдаа. Тэрэнэй үндэһөөр түүхэ болон соёлой хүшөөнүүдые өөһэдын зөөри болгохо эрхэнүүд тусхай хуулиар тодорхойлогдохо ёһотой.

Удаань зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ.

Энэ хадаа гансал экономическа бэшэ, харин политическэ хуули болоно. Тиимэһээ зөөри тухай асуудал хадаа ходоо засаг тухай асуудал болодог гэшэ гэжэ олохон парламентаринар тэмдэглээ. Заримдаа депутадуудай хараа бодол тад ондоо байна. Иимэ түхэл шэнжэтэйгээр баталагдан абтаһан Зөөри тухай Хуули бидэниие социализмһаа хадууруулха, холодуулха байна гэһэн һанамжануудшье соностоо. Үмсэ хүнүүдтэ харгы нээхэ гэшэ үхибүүдэйнгээ аша туһые хонжохо гэһэн удхатай һунгагшадай хэлэһэн үгэнүүд дабтагдаба.

Олохон хүнүүдэй, тэрэ тоодо депутат **В. Е. Курташкинай** хэлэһэнэй ёһоор, үмсын зөөриие бии болголго нэн түрүүн «һүүдэртэ экономикын» тала баригшадта ашатай туһатай байха юм. Энээниие баталһан тоо баримтанууд дурдагдаа. Ороной Социально-экономическа хүгжэлтын 1989 оной дүнгүүд тухай СССР-эй Статистикын гүрэнэй комитедэй суглуулбари соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, «һүүдэртэ экономико» гэдэг ойлгомжодо ородог эрхэтэдэй хуули буса ашаг олзонууд наада захань 60 миллиард түхэриг болоһон байгаа. Тэрэ тоодо 23 миллиард түхэриг архи нэрэлгэһээ абтаа. Энэнь хадаа Молдавиин гол ашаг олзонуудай нэгэниинь болоно. Архи нэрэдэг хүгшэд хамтаржа, жэлэй хугасаа соо республикын гол жасануудые худалдажа абаха аргатай байна. Тиимэһээ энэ хуулиие хонжоо наймаашадай гутамшаг муухай мүнгэнһөө зайсуулан холодуулха тусхай арга хараалагдаха ёһотой.

Нүгөө талаһаа, үмсын зөөри бии болголгоор арад зониие айлгажа болохогүй гэжэ депутадууд хэлээ.

Олохон депутадууд, тэрэ тоодо депутат **А. Г. Журавлев** үгэ хэлэхэдээ, элдэб ажаглалтануудые хэһэн, дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Юрэдөөл, хуулиин проектые дары түргөөр баталан абаха шухала гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ.

Зөөри тухай хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгые түгэсхэһэнэй һүүлээр тэрэниие үдэшын заседани дээрэ дуугаа үгэлгэдэ табиха дурадхал оруулагдаа һэн. Энэ үедэ бүридхэл хэхэдэнь, депутадууд бии байгаа. «Азербайджанай болон Армениин ССР-нүүдтэхи байдал, Эндэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ захалба. Верховно Соведэй Президиумэй заседани дээрэ тэрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдан абтаа һэн гэжэ А. И. Лукьянов мэдээсээ. Тиигээшье һаань, бурьялма үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлбэ.

Тэрэниие сесси дээрэ баталан абаба.

«СССР-тэхи зөөри тухай» Хуулиин проект тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэниие баталан абахын тула дуугаа үгэлгэ мартын 6-да болгогдоо. Депутадууд тэрэниие баталан абаха хүсэгүй байшоо.

Удаань СССР-эй Арадай депутадуудай съездын даалгабаритай зохилдуулан, Депутадай этикэ зан ябадал, бэеэ абажа ябаха ёһо гурим тухай асуудалнуудай талаар комисси байгуулагдаба. А. А. Денисов тэрэнэй түрүүлэгшээр һунгагдаа.

(ТАСС).

УРДЫНГАА АЛДУУНУУДЫЕ ДАБТАНГҮЙГӨӨР

Манай Яруунын районой колхозууд болон совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд үнгэрэгшэ жэлдэ яһала амжалтатайгаар ажаллаа. Үйлэдбэриингөө хэрэгүүдые эрхилэн ябуулхадаа, урдань дайралдаһан, алдуунуудые хараадаа абаһан, бии байгаа дутагдалнуудые тэрэ доронь усадхаһан, түрүү дүй дүршэл заабол хэрэглэһэн байха юм. Эдэ бүгэдын ашаар район дотор үнеэн бүриһөө 3000 гаран килограммһаа дээшэ һү абажа шадаһан һаалишадай тоо олошороо.

Районой һаалишадай дундаһаа эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые Иисэнгын совхозой һаалишан С. Тугалханова туйлаа. Тэрэ даажа абаһан үнеэн бүриһөө 3792 килограмм һү абаа. Иимэ ехэ амжалта манай район соо түрүүшынхеэ туйлагдаа. Яруунын совхозой һаалишадай дундаһаа 6 хүн гурбан мянгатанай клубэй гэшүүн боложо шадаа. Тэдэнэй тоодо Л. К. Черкасова, Н. А. Щедрина, Р-Х. Данзанова, Г. С. Княжева, Н. А. Берсанова, З. В. Мухаметшина гэгшэд ороно. Эдэнэр түлшье абалгаар даабаринуудаа бэелүүлһэн байна. Эдэнэй нэрэ хүндын түлөө үнгэрэгшэ жэлэй туршада олон удаа ажалай алдар солын улаан тугууд бодхоогдоо юм.

Нютаг нугадаа мэдээжэ болоһон Л. К Черкасова үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 3489 килограмм һү һаажа, энээнһээ урда тээ туйлаһан амжалтаяа арьбадхан, энэ удаа район соогоо хоёрдохи һууринда гараа. Саашадаа бүри һайн дүнгүүдые туйлаха хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулна.

«Комсомольский» совхозой түб һууринай болон Эрьеын фермэнүүдэй һаалишад һүүлэй жэлнүүдтэ амжалтатай шангаар хүдэлжэ, район дотороо суурхажа байдаг. Бүхы совхозоороо үнеэн бүриһөө 2742 килограмм һү һаагаа. Энэнь хадаа абаһан уялгаһаань 62 килограммаар дээшээ болоно. Энэ ажахын 5 һаалишан гурбан мянгатанай дабаа урагшатайгаар дабажа гараа. Хэд бэ гэбэл, А. Цыдендамбаева, З. Галсанова, Л. Толстухина, Б. Нимбуева, В. Васильева гэгшэд болоно. Өөһэдынгөө үндэр бүтээсэтэй ажалаар бусадта жэшээ харуулна ха юм.

Арендно подрядай онол аргаар ажалаа эрхилэн ябуулдаг энэ совхозой һаалиин фермэнүүд урдань табигдаһан зорилгонуудые жэншэдгүй бэелүүлхын тула бии байгаа арга боломжонуудые һайнаар хэрэглэхын түлөө тэмсэнэ. Дүй дүршэлөөр баян А. Цыдендамбаева үнеэн бүриһөө 3366 килограмм һү һаажа, түл абаха уялгаяа бэелүүлээ. Тэрэнэй хүдэлмэриин дүршэл тухай районой газетэдэ бэшэгдэһэн, түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ хэлэгдэһэн байха.

«Комсомольский» совхозой һаалишад шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, амжалта ехэтэйгээр хүдэлжэ байна. Үбэлэй үедэ үнеэн бүриһөө 1400 килограммһаа бага бэшээр һү һаахабди гэһэн уялгаяа муу бэшээр бэелүүлнэ. Һайн дүнгүүдые туйлаха арга боломжо энэ ажахын һаалишадта бии. Үбһэ тэжээл бараг һайн.

Районой һү һаалиин фермэнүүдэй дундаһаа «Коммунизм» колхозой Угол, Хуһан-Хушуун гэжэ һууринуудтахи фермэнүүд абьяастай шангаар хүдэлжэ, урдаа табигдаһан зорилгонуудые сүм дүүргэжэ гараа. Үнеэн бүриһөө һү һаалгаар эгээн үндэр дүнгүүдые туйлаа. Уголой фермын хүдэлмэрилэгшэд үнеэн бүриһөө 2989 килограмм, зүгөөр хуһан-хушуунайхид 2863 килограмм һү абаа.

Хуһан-Хушуунай эрхим һаалишан, Эхэ-Герой, ажалай ветеран Анна Цыденовна Жамьянова түл абаха, һү һааха, даабаринуудаа урдынхидаал адли амжалтатайгаар бэелүүлээ. Үнеэн бүриһөө һү һаалгаяа 3373 килограммда хүргөө. Энэнь урзандахида орходоо нилээд дээшээ болоно.

— Манайтнай Анна Цыденовна һанаһанаа бэелүүлжэ, зориһондоо хүрэжэ шададаг хүн. Тэрэ баян дүй дүршэлтэй юм. Мэдэхэ, шадаха юумэеэ сугтаа хүдэлдэг бидэндээ дамжуулан үгэхэ, хубаалдаха гэжэ оролдодог һайн һайхан зантай юм. Тэрээндэл адли хүнүүдэй олон һаа, ажалнайшье урагшатайгаар ябаха, үйлэдбэримнай үндэр бүтээсэтэй байха бэлэй, — гэжэ Хуһан-Хушуундахи фермын һаалишан В. Рак хөөрөө һэн.

Эндэхи эрхим һаалишан Д. Дугдановшье һайн дүн туйлаа. Үнеэн бүриһөө 3103 килограмм һү һаагаа. Энэнь хараалһанһаань холо дээгүүр болоно.

Хайшан гэжэ, ямар арга хэрэглэн ажаллаһанай ашаар иимэ һайн дүнгүүдые туйлаба гэшэбта гээд «Коммунизм» колхозой Хуһан-Хушуун болон Угол гэжэ газарнуудай фермэнүүдэй һаалишадһаа асуугаа һаатнай, тэдэнэр иигэжэ харюусаха:

— Заахануудшье һаа, үсөөхэн һаалишадтай фермэнүүдые бэлшээри, сабшалан һайнтай газарнуудта эмхидхэжэ, хүдэлмэриинь зоотехническэ заабариин ёһоор ябуулаа һаа, заабол һайн дүнгүүдые туйлаха, хараалһанаа бэелүүлхэ бэйха. Тиихэ зуураа, ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ тусхай анхарал хандуулха хэрэгтэй болоно гэшэ ааб даа.

Районой колхозууд ба совхозуудай фермэнүүдэй һаалишадай дундаһаа 34-нь үнеэн бүриһөө 2500 килограммһаа дээшэ һү һаагаа. Тэдэнэй түрүү манлайда Яруунын совхозой һаалишан Б. Б. Лопсонов ороно. Тэрэ өөрынгөө бүлэг үнеэдэй толгой бүриһөө түл абажа, үнеэн бүриһөө 2993 килограмм һү һаагаа. Тиихэдэ һаалишан Б. Ц. Зайлова үнеэн бүриһөө 2987, харин «Комсомольский» совхозһоо О. Цыдендамбаева 2973 килограмм һү абажа шадаа. Районой түрүү һаалишадай тоо урдынхида орходоо, олошороо. Гэбэшье, тэдэнэй дүй дүршэл, хүдэлмэридөө хэрэглэжэ ябаһан онол арганууд олондо үшөөл һуларжэ дамжуулагдана гээд хэлэлтэй.

Ажахынуудай фермэнүүдтэ бүтээсэ багатайгаар ажалладаг һаалишад үсөөн бэшэ бии. Түрүү һаалишадтай адли байдалда хүдэлжэ байгаад, тэдэнэр юундэ үнеэн бүриһөө һү багаар һааха болоо юм бэ? Эндэ хэн зэмэтэйб? Үнеэдэйнь үүлтэр муу байба гээд хэлэхын аргагүй. Үбһэ тэжээлээр бултадаа адляар хангагданхай. Ушарынь гэхэдэ, бэрхэ һаалишадай түрүү дүй дүршэлые халан абажо, тэрэниие бусадта дамжуулан тарааха талаар хараалагдаһан юумэнүүд һайнаар бэелүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Мүн тэдэнэр түрүүшүүлдээ адляар ажалдаа харюусалгатайгаар ханданагүй.

Б. БАЗАРЖАПОВ,
«Улаан туяа»
газетын корр.

Хаягай һаалиин фермэдэ эбтэй эетэй коллектив ажалладаг юм. Һүүлэй үедэ эндэхи һаалишад сагаан эдеэ элбэгээр үйлэдбэрилжэ, хараалагдаһан түсэб, уялгаяа һара, квартал бүхэндэ дүүргэнэ. Эндэ эрхим амжалтаараа шалгарһан түрүү һаалишад олон. Жэшээлбэл, үнинэй һаалишан Маргарита Данзановна Мункуева нёдондо үнеэн бүриһөө 2915 килограмм һү һааһан байна. Энэ нүхэрнай хоёр жэлэй саада тээ бүлэг үнеэдые даажа абаа юм. Оролдосотой бэрхэ һаалишан богони болзор соо бүлэг үнеэдэйнгээ һү шэмые дээшэлүүлхын түлөө горитой ехэ ажал хээ. Гунжануудайнгаа тугаллахаһаа хойшо һү шэмыень тодоруулхаар олон удаа һаадаг, мүн тэжээлыень ашагтайгаар хубаарилан үгэдэг байба.

ЭБТЭЙ АЖАЛАЙ ЭРШЭ ШАНГА

Тус фермэдэ Маргаритын хани нүхэр Бальжит Содномовна Дулмаева ажалладаг. Дүршэлтэй, арга шадабаряар баяжаһан энэ нүхэрнай коллектив соогоо хүндэтэй, магтаалтай. Фермын һаалишад сагаан эдеэ элбэгжүүлхын тула бултадаа хүсэл, оролдолгоёо элсүүлнэ.

— Хүн бүхэнэй оролдожо ажаллаа һаа, үнеэдэй һү шэмэ дээшэлхэ. Мүнөө үедэ гээгдэлдэ ороод ябаха гэшэ шоодобори ябадал ааб даа. Хэрбээ онсо ушар шалтаггүй һаа, һаалишан бүхэн һү ехээр һаахые оролдохо ёһотой бшуу,— гэжэ һаалишан Бальжит Дулмаева хэлээ һэн.

Фермын һаалишадай һү ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ үхэршэн Вячеслав Ринчиндоржиевич Будаевай оруулһан хубита ехэ. Тэрэ энэ фермын байгуулагдахаһаа хойшо үхэршэнеэр ажаллана. Үдэр бүхэндэ эртүүр бодожо, үнеэдтэ тэжээлыень хубаарилан үгэдэг энэ нүхэрнай ажалдаа одоошье ханамжатайгаар хандадаг хүн байба. Үбэлжэлгын эхинһээ хойшо үнеэд бүхы тэжээлээр тогтоогдоһон болзорто хангагдадаг байгаа. Тиимэл хадань, эндэ үнеэдынь һүтэй байна ха юм.

— Һаалишадта тэжээл асаржа үнеэдтээ хубаарилха гэшэ хүшэр. Үдэр бүхэндэ үнеэн бүридэ 15 килограмм корнеплод, 20 килограмм силос, бурдууг, үбһэ асаржа үгэхэдэ, эрэ хүнэй хүсэн хэрэгтэй. Намтай хамта үхэршэнөөр ажалладаг Василий, Сергей Доржиевууд, Бадможаб Будаев гэгшэд энэ тэжээлыень бар хүсөөрөө үнеэдэй байрада оруулжа хубаарилнабди. Ажал хүндэшэг. Яахабши,— гэжэ мал адуулагша Вячеслав Ринчиндоржиевич Будаев хэлээ һэн.

Үнеэдэй байрэ соо оньһон түхеэрэлгэнүүд яһала тодхогдонхой. Жэшээлбэл, малай аргал шабааһа суглуулха транспортер, үнеэ һааха аппарадууд, уһалуурын түхеэрэлгэнүүд һуулгагданхай. Эдэ бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдые Даша Абидуев, Дамба Мункуев гэгшэд хангана.

— Үбэлнай хээээ хэээнэйхиһээ хүйтэн байба гээшэ. Теэд оньһон түхеэрэлгэнүүднай энэ хүйтэндэ эбдэржэ, ехэ һаад түбэг ушаруулаагүй гэрасалдаба. Манай механигууд энэ хүйтэн хаһые һайнаар лэ угтаа аабза. Мүнөө айхаар юумэн үгы. Дулаан сагнай наашалжа захалба ха юм. Үдэртөө игаабари дулаан болоно — гээд, фермые даагша Виктор Самбуевич Санжалов мэдүүлээ һэн.

Хала һуурин анханда орхигдожо, хосорхо туйлдаа хүрэһэн тосхон бэлэй. Эндэ һаалиин фермын түбхинэхэһөө хойшо һууринай шарай эрид хубилаа. Орхигдожо хооhоршоһон гэрнүүдэй сонхонуудаар электрын гэрэл яларжа, хон-жэн болоһон үйлсэнүүдыньшье «ами» орсо.

Түрэл тосхоноо һэргээн хүгжөөжэ байһан энэ фермын коллективэй урда үшөө ехэ шухала зорилго бии. Эдэнэрнай гансашье үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлжэ, түсэб, уялгаяа жэншэдгүй дүүргэхэ бэшэ, мүн хамтынгаа хүсые элсүүлжэ туйлаһан амжалтаараа түрэл тоонто һууринаа һэргээхэ, улам үргэдхэхэ, урданайнь нэрэ солодо хүргэхэ хүсэлэнтэй байгаа һэн. Зүб даа. Хаяа һууринай һэргэн хүгжэхэ хуби заяан үнэхөөрөө һаалишадай, үхэршэдэй, механизаторнуудай хамтын эдэбхи оролдолгоһоо ха юм.

Т. НАГАЕВА.
Бэшүүрэй районой
Еланай колхоз.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

1990 ондо үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү һаахын түлөө!

1990 ОНОЙ МАРТЫН 1-нэй МЭДЭЭН

Районууд	haагдаһан һүн (килограммаар)			Жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө haагдаһан һүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (−)
	Жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө	Нёдондонойхитой сасуулхада (+) ба (−)	Үнеэн бүриһөө сүүдхэдэ	
Хойто-Байгалай	451	—24	8,2	—59
Ивалгын	433	+ 3	7,1	+188
Тарбагатайн	431	+35	8,4	+1835
Прибайкалиин	424	+23	7,7	+740
Кабанскын	403	+16	7,5	+1154
Мухар-Шэбэрэй	402	—48	8,3	+3095
Загарайн	397	+63	6,5	+2940
Сэлэнгын	390	+72	8,5	+2343
Зэдын	386	+39	6,3	+58
Хоринн	381	+69	7,0	+2346
Түнхэнэй	357	—38	6,3	—2009
Бэшүүрэй	345	+14	5,7	+610
Хурамхаанай	344	+14	7,4	+1161
Яруунын	325	+58	6,8	+3024
Захааминай	300	+ 3	6,0	+ 17
Баунтын	297	—13	7,1	— 41
Баргажанай	286	+50	5,6	+1948
Хяагтын	231	—43	5,4	+3154
Хэжэнгын	244	+12	4,5	+ 79
Ахын	149	+64	2,7	+336
Республика бүхыдөө	362	+24	6,9	+22929

Бурятскагропромсоюзай мал ажалай таһагай мэргэжэлтэдэй суглуулжа абаһан һү һааха талаар ээлжээтэ арбан хоногой тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлжэ харахада, февраль һарын һүүлшын найман үдэрэй хугасаа соо дүн хамта 46.622 центнер һүн абтаа гэхэ гү, али урдахи арбан хоногойхитойнь сасуулхада, 5227 центнерээр бага продукци үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Ахын районһоо бэшэ республикын бусад районууд үнгэрһэн найман үдэрэй туршада һү багаар абаа. Тусхайлбал, Кабанскын районой ажахынууд февраль һарын һүүлшын арбан хоног соо урдахи декадынхидо орходоо һү һаали аяар 985 центнерээр, Зэдын район—822, ивалгынхид —839. Түнхэнэй районой колхоз, совхозууд 810 центнерээр бага болгоһон байха юм.

Жэлэй эхинһээ хойшо абтажа байһан һүнэй хэмжээн нёдондонойхидо орходоо яһала дээшээ байна. Үнгэрһэн жэлдэ энэ үедэ 238,9 мянган центнер һүнэй абтаһан һаань, харин тэрэнь байгша ондо 258,6 мянган центнертэ хүргэгдөө. Мухар-Шэбэрэй район мүнөө жэлэй эрхэ байдалда һү һаалияа 2552 центнерээр дээшэлүүлжэ шадаба. Харин эдэ районуудай энэ талаар бата найдамтай алхамуудые хэжэ ябахадань, Түнхэнэй, Зэдын, Баунтын, Хойто-Байгалай районууд гээгдэлдэ орожо, республикаяа гэдэргэнь татана.

Хойто-Байгалай район мүнөө даб дээрэ жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 451 килограмм һү абаа. Сүүдхэдэ мүнөө үнеэн бүриһөө ехэ һү абаһан районуудай тоодо Сэлэнгын, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай районууд ороносоно. Сэлэнгын районой колхоз, совхозууд февралиин хоринной байдалаар үнеэн бүриһөө сүүдхын туршада 7,5 килограмм һү абаһан һаа, харин мартын нэгэнэй мэдээгээр тэрэнээ 1,0 килограммаар нэмээжэ, 8,5 килограмм һү һаажа ябана. Тарбагатайн малшад, үхэршэд мүнөө үнеэн бүриһөө һү абалгаяа 1,2 килограммаар, Яруунын һаалишад 1,6, Баргажанай, Хоринн районуудай һү һаалиин фермэнүүд 1,0 килограммаар дээшэлүүлбэ.

Түнхэнэй районой ажахынууд һүүлэй байдалаар сүүдхэдэ үнеэн бүриһөө һү абаха талаар ехэл гээгдэлдэ ороо гэхэ гү, али 1,4 килограммаар һү һаали доошолуулжархёо. Хойто-Байгалай, Ивалгын, Бэшүүрэй районууд энэ талаар гээгдэлдэ оронхой.

ТҮГЭС БЭЛДЭНХЭЙ

Дугужан гэжэ газарта ахалагша хонишон Виктор Ринчинович Гуржаповай отара байрладаг юм. Тэрээнтэй хамта Люба һамганиинь, туһалагшань Б. Д. Сапкеев гэгшэд ажаллана. Виктор Ринчинович районой дүй дүршэлтэй хонишодой нэгэниинь болоно. Жэл бүри ехэ амжалта туйладаг, урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүргэжэл һададаг хүн юм.

Мүнөө хонишоной эгээл харюусалгатай хаһа — хурьга абалга эхилжэ байна гэшэ ааб даа. Энэ кампанидаа тус хонишод һайн бэлдэнхэй. Гансал үбһөөр дуталдажа болохобди гэжэ хонишод һанаагаа зобоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Д. Сапкеев, В. Р. Гуржапов.
Зэдын район.
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз

...СССР-эй, БУРЯАДАЙ АССР-эй, НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ҺУНГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ ҺУНГУУЛИИН ОКРУЖНОЙ КОМИССИНУУДАЙ

МЭДЭЭСЭЛ

...Р-эй арадай депутадуудай ... үнгэргэхэ һунгуулиин окружной комиссиин, мүн Буряадай ... һунгуулиин түбэй комиссиин ... шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй болон нютагуудай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудай түлөө дахинаа дуугаа үгэлгэ 1990 оной мартын 18-да болохо.

КАДРНУУДТА—САГ ҮРГЭЛЖЫН АНХАР

КПСС-эй Буряадай обкомой бюрогой гэшүүд партиин ветерануудтай уулзаба

Республикымнай нийслэл Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг, ажаллаһан партиин ветерануудай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачёвто, партиин обкомдо бэшэһэн бэшэг эдэ үдэрнүүдтэ олониитын анхарал татаба. Түрүүшээр энэ бэшэг Буряадай эрдэмэй түбэй партийна суглаан дээрэ, удаань республикын Журналистнуудай холбооной съезд дээрэ сонос хогдоһон байгаа, удаань «Профсоюзный вестник» газетэдэ толилогдоо һэн. Үдэр ошохо бүри энэ бэшэг тушаа үгэ зугаа үргэнөөр таража, олониитэдэ үнэн зүб мэдээсэл дамжуулхань шухала болоо. Һаяхан партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков «Правда Бурятии» газетын корреспондентдэ харюунуудые үгэхэдөө, энэ бэшэг бэшэһэн нүхэдтэй уулзажа, сэбэр сэдьхэлэй хөөрэлдөө үнгэргэхэ шухала гэжэ мэдүүлһэн юм. Ингэжэ хоёр тала — ветерануудшье, партиин обкомой хүтэлбэрилэгшэдшье, уулзахаар бэлэн байһанаа ойлгосожо, үнгэрэгшэ пятницада партиин обкомой ехэ зал соо энэ уулзалга боложо үнгэрбэ.

Дээрэ дурсагдаһан бэшэгтэ гар табиһан хүнүүдһээ гадна уулзалгада партиин, дайнай, ажалай ветеранууд олоороо суглараа. Партиин обкомой секретарьнар, бюрогой гэшүүд бултадаа шахуу уулзалгада ерэһэн байна.

Хубилгаан шэнэдхэлгын, бүхы юумэн тухай олониитэдэ үргэнөөр мэдээсэлгын ёһо гуримуудые баримталан, уулзалгада хабаадагшад областной партийна организаци дотор, партиин обкомой хүдэлмэридэ ушардаг дутуу дүнгүүд, тэдэнние яажа зайсуулхаб, яажа хурдадхахаб гэһэн асуудалнууд хэлсэгдээ. Үгэ хэлэһэн 24 хүн сэдьхэлээ ядан, тохёолдоһон оршон байдал тухай мэтэй хүнүүдые сэхэ нэрлэн хэлэбэ.

Уулзалгада хабаадаһан хүн зоной шүүмжэлхэ халнуудые бидэ уншагшадайнгаа анхаралда...

Уулзалгые нээжэ, хүтэлбэрилһэн А. М. Беляков партиин ветеран **И. И. Болдогоевто** үгэ үгэбэ. Партиин гуша гаран ветеранай гар табиһан бэшэг КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта, партиин обкомой гэшүүдтэ эльгээгдэхэ гэжэ хараалагдаһан байгаа, хэблэлдэ тунхаглаха, олониитын дунда зүбшэхэ гэжэ хараалагдаагүй һэн, зүгөөр ветерануудай нэгэн энэ бэшэг нээмэл ёһоор зүбшэхэ дурадхал оруулһан байгаа, удаань энэ бэшэг «Профсоюзный вестник» гэжэ газетэдэ барлагдаа гэжэ нүхэр Болдогоев мэдээсэбэ. Хахад жэлэй саана иимэ бэшэг бэшэгдэшьегүй байжа болохо һэн. Теэд һүүлэй үедэ партиие, партийна аппарадые саг үргэлжэ шүүмжэлэлгэ шангадана. Эндэ тохёолдоһон байдалые һайжаруулха талаар таарамжатай хэмжээнүүдые саг соонь абаагүй аппарат зэмэтэй гэжэ ветеранууд тоолоно. Гол шухала дутагдалнуудай дунда кадрнуудые шэлэн абажа, хүмүүжүүлхэ, хубаарилан табиха хэрэгтэ ветеранууд онсо анхарал хандуулна. Үсөөхэн лэ хүнүүдые нэгэ тушаалһаа нүгөөдэдэнь дамжуулан дэбжүүлгэ манай эндэ тогтонижоһон ёһо гурим болонхой гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Мүнөө үе сагта шэнэ хүнүүдые, эдэбхи үүсхэл түгэс, шэнэ юумэндэ һонор бэрхэшүүлые дэбжүүлхэдэ яанаб, тиихын орондо үнинэй хүдэлдэг, нэрэ хүндэеэ буураһан хүнүүдые партиин обкомой таһагуудые даагшанараар, инспекторнүүдээр табихада ямар гээшэб гээд, энэ бэшэг соо шүүмжэлэгдэһэн хүнүүдые үшөө дахин дурдан шүүмжэлбэ.

Һүүлэй үедэ манай бэшэг буруушааһан удхатай элдэб олон шүүмжэлхы статьянууд эмхидхэгдэжэ, газетэнүүдтэ толилогдоно, партиин обкомой секретарь Л. Ч. Нимаевагай бидэнние 30-аад онуудта хардалга гүрдэлгэ хэдэг байһан хүнүүдтэл адли гэжэ сасуулһаниинь бултыемнай гомдохоогоо. Би 58 жэлэй туршада олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ хүдэлжэ байнаб, иимэ хардалгада ороһоноо һананагүйб гэжэ И. И. Болдогоев мэдүүлбэ, энэ сэгнэлтэ гэнэ болоһон гэнтын алдуу гү, али партиимнай обком бидэнэр тухай ингэжэ бодоно гээшэ гү гэһэн асуудал тэрэ сэхэ табиба.

Бүхы юумые үнэн зүбөөр сэгнэхэ шухала гэжэ өөһэдөө идхадаг аад, юундэ мүнөө болоно байһан суглаанууд тон нэгэ удхатайгаар, нэгэ маягтайгаар үнгэргэгдэнэб, эндэ мүн баһа нэгэ хүнэй заабаряар иимэ нэгэн адли сэгнэлтэ үгтэнэ гээшэ гү? Манай бэшэгтэй танилсаашьегүй аад, хүнүүдэй нэгэн адляар буруушаажа, шүүмжэлһэн шиидхэбэри абадагынь һэжэглэмээр байна. Ингэжэ партиин обком зоной һанал бодолые балартуулха, төөрюулхэ гэһэн зорилго табина гээшэ гү гэжэ ветеран үргэлжэлүүлбэ.

Мүнөө үеын хүшэр хүндэ байдалые һамбаашалан үндэһэн яһатадай хоорондохи харилсаануудые эбдэхэ, хёмороо зүрилдөө үүсхэхэ һэдэлгэнүүд үзэгдэнэ, эдэ үзэгдэлнүүдые дары түргэн зайсуулхын орондо зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө энэ асуудал зорюуташье, нүгөө ушарта ойлгомторшьогүй һүжэрөөхэ, дэгжээхэ ушарнууд дайралдана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Энэ асуудал урдань иимэ хурсаар табигдадаггүй байгаа. Үндэһэ яһатадай хоорондохи харилсаануудые зүб бэшээр ойлгожо тайлбарилһан ушарта юрын хүн «хэн мэдэбэ даа, тиимэшье байжа болоо аалам» гэхэшье хүнүүд байха ха юм. Нүхэр А. М. Беляковой газетэдэ үгэһэн интервью дотор «националис ба шовинис бодолтой зарим хүнүүд», тэдэнэй харата муухай хэрэгүүд тухай хэлэгдэнэ һэн, теэд үнэхөөрөө тиимэ бэшэ, тиимэ асуудал хэзээдэшье гарадаггүй һэн гэжэ үгэ хэлэгшэ һанамжалба.

Ветерануудай бэшэг соо дурдагдаһан хүнүүд тухай хэлэхын орондо танай интервью дотор миин лэ партийна комитедүүдтэ үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэдэй һунгагдаһанай процентнүүд харуулагдаа. Энэ тон нарин, хүндүүлхэй асуудалда иимэрхүүгээр хандалга һайн хойшолонтой байхагүй гэжэ лаб баталхаар байна. Мүнөөдэрэй үйлэ хэрэгүүд 1946 ондо болоһон үйлэ хэрэгүүдые һануулна. Тиихэдэ, Кудрявцевай нэгэдэхи секретарь байхада, бүлэг партийна хүдэлмэрилэгшэд, журналистнууд, уран зохёолшод националис түхэл шэнжэтэй ябуулга хэнэ гэжэ хардуулаад, хэһээгдэһэн юм. Теэд мүнөө үе сагнай ондоо, тиигэжэ, ямаршье үндэһэгүйгөөр хүниие хардаха, мүрдэхэ гурим түүхын абдарта шэнгээ.

Ветерануудай бэшэг партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэгдэхэ, мүнөөдэрэй хөөрэлдөөн тухай газетэнүүд бэшэхэ, мүнөө болоно байгаа үйлэ хэрэгүүдтэ партиин обкомой бюро өөрынгөө хандасые эли тодоор хэлэжэ үгэхэ бэзэ гэжэ найданабди. Энэ бэшэг дотор хэлэгдэһэн баримтануудые тусхай, хэнһээшье мэдэлгүй, бэеэ даанги комисси шалгажа, дүнгүүдынь обкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ зэргэтэй гэжэ ветеранууд тоолоно гэжэ И. И. Болдогоев мэдүүлээ.

— Кадрова политикада алдуу гарана гэжэ ветерануудай хэлэһэниинь зүбтэй. Гэбэшье тэрэ бэшэгтэ зарим хүнүүдэй нэрэнүүд дэмы оруулагдаа. Урдань һайн хүдэлжэ байһан Пуховской, Ефимов гэгшэд партийна, совет хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэндээ зэмэтэй аал. Зарим хүнүүд гэмээ амсаагүй гэжэ хэлэгдэнэ, теэд тэдэ хүнүүд үнэн дээрээ гэм хэһэн байгаа гү гэжэ элирүүлхэ шухала. Эдэл асуудалнуудһаа боложо, би тэрэ бэшэгтэ гараа табяагүйб,— гэжэ ветеран **И. П. Суетин** хэлэбэ.

Ажал хүдэлмэридөө шалгаржа, гүрэнэй дүрбэн ордендо хүртэһэн В. М. Пуховской, дайнда хабаадажа, шуһаяа адхажа бусаад, мүнөө болотор бидэнэй дунда ябаһан М. М. Гаськов тухай бэшэг дотор гомдохоор үгэнүүдэй хэлэгдэһэниинь харамтай гэжэ ветеран **И. П. Нечаев** мэдүүлбэ.

— Намда, партиин зэргэдэ 47 жэлэй туршада ябаһан хүндэ, манай областной партийна организаци дотор тохёолдоһон байдалые һанаа амар адаглажа байхань тэсэшэгүй байна, — гэжэ партиин, дайнай ветеран **Д-Н. Т. Раднаев,** үгынгөө эхиндэ хэлэбэ.—Пленумүүд, коммунистнуудай суглаанууд дээрэ тохёолдоһон байдал тухай үнэн зүб мэдээсэл үгтэнэгүй. «Сэбэр сэдьхэлэй хөөрэлдөө» хэхэ гэһэн эрмэлзэл тэрэ дороо үнгэргэгдөөгүй, ветерануудай бэшэгые буруушааһан хэмжээнүүдые абаха гэжэ зарим нэгэн оролдоо, газетэнүүд энэ бэшэг тухай бэшэнэгүй. А. М. Беляков, Л. Ч. Нимаева олоной урда үгэ хэлэхэдээ, бэшэг соо нэрлэгдэһэн хүнүүдые шүүмжэлгэһээ далтируулхые һэдэнэ, тэдэнэй зариманиинь арадай депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэнхэй. Тэдэнэй олонхинь урдань һайн хүдэлжэ байһан хүнүүд аад, мүнөө танай элдэб эсын ябуулгануудта хабаадуулагдадаг болонхой. Партиин обкомой үзэл сурталалай талаар секретариин ажал ябуулгаяа шүүмжэлхыгээр сэгнэнгүй, үнгэргэһэн хэмжээ ябуулгануудаа эхэ эхигүй маггтахань зохидгүй байна.

Ветерануудай бэшэг дотор үндэһэн яһатадай хоорондохи харилсаанууд тухай нэгэшье үгэ хэлэгдэнэгүй, шүүмжэлэгдэһэн хүнүүдэй дунда ород, буряадшье хүтэлбэрилэгшэд бии, теэд юундэ үндэһэ яһатадай хоорондохи харилсаанууд тухай асуудал һүжэрөөгдэхэ байгаа гээшэб гэжэ Д-Н. Т. Раднаев үргэлжэлүүлбэ. Заримдаа энэ асуудалда хүнгэхэнөөр хандаха ушарнууд үзэгдэдэг.

Саашань нүхэр Раднаев республикын хүдөө ажахын, илангаяа мал ажалай асуудалнуудта тогтоходоо, ниитын ажахыда хонидой тоо 600 мянган толгойгоор үсөөрүүлээд, орондонь ямар мал тэжээжэ, хүн зоноо мяхаар хангаха гээшэбибди гэһэн асуудал табяа. Хэмһээ олон мал үдхэжэ, бэлшээри ехээр муудхаахаа айюултай гэһэн бодомжо зүбтэй, харин хонидоо эрид үсөөрүүлхэтэйгээ хамта эбэртэ мал, гахай юундэ эрид олошоруулагданагүйб, гэхэһээ байхе үнеэдэй тоо үсөөрөө гэжэ үгэ хэлэгшэ шүүмжэлбэ. Республика дотороо гэр байра бариха түсэбэй дүүргэгдэдэггүй байтар гэр байра бариха комбинат ондоо хото городуудта гэрнүүдые баридаг болохонь гэһэн һураг суу ямар үндэһэтэйб... Хайшан гээд республикын нэгэшье ветерантай зүбшэнгүй, партиин обком Ангаповые СССР-эй арадай депутадта кандидадаар зууршалааб, ветеранууд өөһэдөө кандидатура дурадхаха байгаа. Мүнөө болохоёо байгаа һунгалтада нёдондо жэлэй һунгалтын дүнгүүд юундэ анхарагдаагүйб. Тохёолдоһон ушар байдалда партийна зарим хүтэлбэрилэгшэд юундэ нэгэ-нэгээрээ депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээб. Буряадай заншалта найр Сагаалганай республикадамнай арадай һайндэр боложо соносхогдоһониинь һайн, теэд олон мянган хүнэй тэрэ һайндэртэ суглархада, хүтэлбэрилэгшэдэймнай нэгэниинь ше һаа ерэжэ, арад зониие амаршалхаа яагааб? Эдэ бүхы асуудалнуудта харюунууд үгтэхэ ёһотой. Эдэ бүхы асуудалнуудые бодоод үзэхэдэ, партиин обком, тэрэнэй бюро саашадаа хүдэлжэ шадаха гээшэ гү гэһэн асуудал гарана гэжэ Раднаев үгэеэ түгэсхэбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалид **Б. В. Мардоленов** — ород хүн. Тэрэ хүн балшар бага наһандаа буряад үхибүүдтэй сугтаа буряад һургуулида һураһан, һургуулида һурахадаа буряад айлайда байһан намтартай.

— Хэды тиигэбэшье буряадууд намайе доромжолоо гэжэ байгаагүй юм,— гэжэ дайнай ветеран хөөрөөгөө эхилбэ. — Бидэ, дайн сэрэгэй инвалидууд боложо бусаһан хүнүүд, 1988 ондо областной партконференцидэ бэшэг бэшэхэдээ, захиргаанай зургаанuудай үсөөрхэдэ, ветерануудые эмшэлэлгэдэ һайн байра олдохо аа гү гэһэн гүйлтатайгаар хандаа һэмди. Харюу абтаагүй. «Октябрьская» гостиницын байшанда дайнай инвалидуудта госпиталь нээхэдэ яахаб гэһэн дурадхал оруулнаб. Олон дабхар гостиница арба гаран жэлэй туршада баригдажа байна, хэды ехэ гарза хохидол үзүүлэгдэнэ гээшэб. Мүнөө манай партиие муушалха гээшэ заншалта боложо байна. Бидэ, коммунистнууд, ажал хэрэгээрээ, жаяг заршамаараа, журам гуримаараа партияа аршалан хамгаалха ёһотойбди. Би өөрөө 1943 ондо 19 наһандаа сэрэгэй гал дүлэн соо партида ороһон хүм,— гэжэ ветеран мэдүүлбэ.

— Партиин ветерануудай бэшэг дотор республикадамнай тохёолдоһон байдал бүхы дээрээ шэнжэлэгдэнэ бэшэ, ори ганса — кадрнуудые шэлэжэ, хубаарилан табиха политика тухай асуудал табигдаа,— гэжэ Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ институдай доцент **Д. Д. Очиров** үгэеэ эхилбэ.— Энэ хэрэгтэ үсөөн бэшэ алдуу гараһан байна. Энээн тухай би нэгэнтэ бэшэ манай хүтэлбэрилэгшэдтэ хэлэдэг һэм. Партиин обкомой хүтэлбэрилэгшэд кадрнуудые шэлэхэдээ, өөһэдтөө таарамжатай, тэдэнэй һанаһанаар ябадаг, билдагуушa хүнүүдээр өөһэдыгөө тойруулдаг. Буряадай эрдэмэй түбтэ болоһон суглаан тухай мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд хахад хуһадынь бэшэһэн байна, тиихэдээ ямаршьеб ушарһаа шүүмжэлһэн зониинь — буряадууд, шүүмжэлэгдэгшэдынь бусад яһатан байха юм. Ингэжэ үндэһэ яһатадай хоорондохи харилсаануудта һэжэг түрүүлхэ һэдэлгэ хэгдээ гээшэ гү? (Үгэ хэлэгшэ энэ баримтаяа «Правда Бурятии» газетын жэшээгээр батадхана). Газетэдэ интервью үгэхэдөө, партиин обкомой нэгэдэхи секретарь республикын гэзгэдэнги байдал түүхэһээ эхитэй гэжэ тайлбарилаа, теэд түүхэһээ гэзгэдэлдэ оронги хадаа урагшаа гарахын тула эрмэлзэһэнэй, оролдоһонойшье үлүү гэжэ хэлэгдэнэ гээшэ гү гэһэн асуудал Д. Д. Очиров табина.

Саашань үгэ хэлэгшэ партиин обкомой аппарадта хүдэлөөд, һайн дураараа багшын хүдэлмэридэ ороһон тухайгаа баримтануудаар гэршэлэн хөөрөө. Тиин гэһэй намайе «архи ууғаад ажалһаа гаргагдаһан юм» гэһэн Л. Ч. Нимаевагай хэлэһые хардалга гэжэ тоолоод, хуулита ёһоор тэрэ хэрэгые шиидхэхэ эрилтэ табинаб гэжэ Д. Д. Очиров мэдүүлбэ.

Уран зохёолшо **Б. Н. Ябжанов** үгэ хэлэхэдээ, гол түлэб буряад хэлэ, соёл болбосорол хүгжөөхэ хэрэгтэ сугларагшадай анхарал хандуулба. Республикын хүтэлбэрилэгшэд үндэһэн яһатанай хэлэ мэдэхэ зэргэтэй. Үни хэзээ сэгааруулагдаһан Элбэг-Доржо Ринчино тухай материал толилолгодо обкомой үзэл сурталай хүтэлбэрилэгшэд һаад үзүүлдэг зандаа. 18 жэлэй туршада Зүүн зүгэй арадуудай музей Улаан-Үдэдэ нээгдэхэнь гэһэн үгэ зугаа ябадаг, теэд хэзээ шиидхэгдэхэнь агшаб — мэдэхэ хүн байхагүй гэжэ үгэ хэлэгшэ шүүмжэлбэ. Зарим ушарта партийна комитедүүд гэмтэ ябадал гаргадаг, архинша хүн зониие аршалжа, хэрэгыень сагааруулхые оролдодог гэбэ.

— Энэ зал соо олон ондоо наһанай коммунистнууд сугларaад һууна. Дутуу дунданууды шүүмжэлнэ, нүхэд ёһоной дурадхалнуудые оруулна,— гэжэ партиин ветеран **Н. В. Федоров** үгэеэ эхилбэ.— Би өөрөө 57 жэлэй туршада партиин гэшүүнби. Юу хэлэхэб, гушаад онуудта ГПУ-гай сагдаанар шамайе хэнтэй, юун тухай хөөрэлдэдэгые шагнажа байдаг һэн. Мүнөө тиимэ саг ошон ошоо. Мүнөө партиингаа нэрэ хүндые яажа үргэхэб гэһэн асуудал шухала болоод байна. Партиин обкомой хүдэлмэриин онол арга, түхэл маягуудые шүүмжэлхэдээ, ганса нэгэдэхи секретариие бэшэ, обкомой бюрогой гэшүүдтэ бага бэшэ асуулта-эрилтэ табиха шухала, тэдэнэр хүтэлбэрилэгшэдтөө туһа үзүүлдэггүй, өөрынгөө һанамжа хэлэдэггүй гэжэ бодохоор байна... Заримдаа «коммунистнууд дураараа гэр байра абана» гэхэ мэтын үгэ зугаагай гарахада, һанаагаа зобохош.

1943 онһоо партиин гэшүүн, дайнай ветеран **Б. Д. Ангархаев** үгэ абажа, хүтэлбэрилэгшэ хүнэй өөрынь үльгэр жэшээ ямар байха ёһотойб гэжэ тогтобо. Дүшөөд онуудта партиин обкомой нэгэдэхи секретарь байһан С. Д. Игнатьев кадрнуудта, тэдэнние хүмүүжүүлгэдэ тон анхаралтайгаар хандадаг, юрын зоной байдал эрхим һайн мэдэдэг, нютагай хүнүүдтэй шухала асуудалнуудые зүбшэдэг гуримтай байһан. Тэрэ хүн тухай дурасхаал буряад арадта үлэһэн гэжэ ветеран хөөрэбэ. Манай обком кадрнуудые ямар нэгэ тушаалда томилоод, тэдэнэй ажал хэрэгүүдые ёһотоор хинадаг, шалгадаггүй, тэдэнэйнь заримдаа түргэхэн саг соо муу тээшээ хубилдагынь голхормоор байдаг. Үни удаан сагта хүдөө ажахыда хүдэлһэн хадаа, хонидые хахадааринь үсөөрүүлхэ гээшэ ехэ алдуу гэжэ тоолоноб гэбэ. Зарим районуудта жэжэ совхозууд байгуулагдажа, захиргаанай тушаалтадай тоо олошорно. Урдань Хэжэнгэдэ 4 совхоз байһанаа, мүнөө 12 болошоо гэжэ хөөрэбэ.

Ажалшадай гүйлтэ, гомдолнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ партийна комитедүүд, тобшолон хэлэхэдэ, Северобайкальска горкомой, обкомой аппарадай зүгһөө харюусалгагүйгөөр хандаха ушарнууд үсөөн бэшэ гэжэ пенсионерка **Е. М. Ефременко** шүүмжэлбэ. Гансашье партийна комитедүүдтэ бэшэ, республикын Соёлой министерствэдэ оруулагдаһан гомдолнууд саг соогоо шиидхэгдэдэггүй гэжэ тэрэ гомдолоо мэдүүлбэ.

— Северобайкальскын горкомдо, Улаан-Үдэдэ Чукреевтэ, Нимаевада олон удаа дахин богоһыень алхажа ороһон байхаб, теэд ушар боложо гомдол бариһан хэрэгыем партиин обкомой секретарь В. В. Саржан 5 минутын туршада шиидхээ һэн... Элдэб тушаалда янза бүриин хүнүүд һууна бшуу.

— 1985 оной апрельһээ хойшо партиин обкомой хүтэлбэри хүдэлмэриингөө онол арганууды, түхэл маягуудые эрид хубилгаха гэжэ һанагдаа һэн. Мүнөө республикын ниитэ-политическэ ажабайдалай бурьялжа байхада, партиин обкомой бюрогой гэшүүд юундэ тобшолол хэжэ, хүдэлмэрээ эдэбхижүүлнэгүйб, хүн зоной олосроо хүсэл зоригоо элирүүлхын тула митинг үнгэргэхэдэнь, партиин обкомой, Министрнүүдэй Соведэй хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсажа, һанал бодолоо хэлэхэеэ яанаб,— гэжэ республикын Верховно Соведэй Президиумэй таһагые даагша **В. Д. Таханов** хэлэбэ.— Манайда хүгжэлтэгүй зогсонги байдал үргэлжэлһээр, эдэ бүгэдэ хүтэлбэрилэгшэһөө эхитэй ха юм. Шүүмжэлэл хэһэн хүнүүдые элдэб аргаар ажалһаань гаргаха ушарнууд дайралдадаг, теэд хүтэлбэрилэгшэдэй бүхы үйлэ хэрэгүүдые, ажабайдалай үзэгдэлнүүдые зүбөөр, гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, зүб тобшолонуудые хэдэг байгаа һаань, иимэ шиидхэбэринүүд абтахагүй һэн. Һүнгантешье абаад үзэхэдэ, ондоо республикануудта хубилалтануудай боложо байгаа һаа, манай эндэ хубилһан юумэн хомор гэжэ В. Д. Таханов үргэлжэлүүлбэ. Городой хүн зониие транспортаар, дулаан, хүйтэн уһаар, дулаагаар, эдеэ хоолоор хангалгада хэды олон шүүмжэлэл ороноб, зүгөөр город соо гурбан райком, райгүйсэдком, горком, горгүйсэдком, министерствэнүүд тооложо барашагүй олон, теэд «социально-соёлой хангалтын асуудалнууд юундэ шиидхэгдэнэгүйб...

Республикын Уран зохёолшодой холбоондо хүдэлдэг **Э. Бальжинимаев** Зүүн зүгэй музей нээлгые түргэдхэхэ, буряад хэлэн дээрэ номуудые олоор хэблэхэ, энэ хэрэг үргэнөөр табихада, республикын правительство нэмэлтэ мүнгэн зөөри үгэхэ һэн гэжэ мэдүүлбэ. Буряад ороной хото хүдөө нютагуудые болбосон түхэлтэй болгоходоо, үндэһэн, буряад архитектурын түхэл маяг баримталжа шэмэглэхэ зэргэтэй гэжэ һанамжалба.

— Би 1957 онһоо хойшо партиин гэшүүнби,— гэжэ локомотив вагон заһабарилгын заводой түлөөлэгшэ **С. С. Ехоев** үгэеэ эхилбэ.— Бэшэг бэшэжэ, тараажа байнхаар, обкомдо ерэжэ, эли тодоор хөөрэлдэжэ, тобшолол хэхэ арга үгы байгаа гэхэ аалши? Бултадаа адли бэшэ. Манай ЛВРЗ-дэ хүмүүжэл гараһан В. В. Саржан, И. М. Пытин, С. Н. Булдаев гэгшэд һайн хүдэлжэ байна гэжэ бидэ, заводойхид, мэдэжэ байдагбди. Теэд обкомой гэшүүд бултадаа ажалһаа гаража ошохо гээшэнь хайшаа юм, зарим нэгэ хүтэлбэрилэгшэдынь зэмэтэй һаа, гаража ошоходонь яахаб гэжэ заводой ветеран һанамжалба.

Ажалай, дайнай ветерануудта ёһотой анхарал хандуулхагүй ушарнууд тухай пенсионерка **Л. Б. Базарова** хэлэбэ. Арадай депутадуудай Октябрьска райгүйсэдкомдо гэр байра абаха ээлжээндэ табюулжа ядаад, дайнда хабаадаһан Сымпилов П. Ц. модон гэр асаржа баряа, теэд тэрэниие зүбшөөлгүйгөөр газар абабаш гэжэ гэмнээд, штраф түлүүлээд, гэрыень буляажа, горгүйсэдкомой мэдэлдэ үгэһэн байха юм. Үбгэжөөлэй ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ арадай депутат Ангаповта хандаһаниинь, тэрэнь ямаршье туһа хүргэнэгүй гэжэ, үгэ хэлэгшэ шүүмжэлбэ. Гэр байра хубааха хэрэгтэ зарим хүтэлбэрилэгшэд нютагайхидаа үлүү хаража, түргэхэнөөр хэрэгыень шиидхэдэг ха гэжэ һэжэглэдэгби гэжэ Базарова мэдүүлбэ.

Агропромсоюзай хүдэлмэрилэгшэ **Ц. Ш. Бальбаров** партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой хүдэлмэриин онол арганууд, түхэл маягууд тушаа тогтон хэлэхэдээ, партиин ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-эй арадай депутат ганса партиин обкомой бюрогой гэшүүдые бэшэ, зүгөөр үргэн олон зониие, коммунистнуудые хубилгаан шэнэдхэлгын хэрэгтэ өөрынгөө үльгэр жэшээгээр зоригжуулха зэргэтэй гэжэ һанамжалба. Харин республикын хүдөө ажахые эрхилжэ байдаг агропромсоюзай коммунистнуудай суглаанда партиин обкомой нэгэдэхи секретарь ерэдэггүй, нёдондо август һарада боложо үнгэрһэн хүдөө ажахын предприятинуудай түлөөлэгшэдэй суглаан дээрэ партиин обкомдо, республикын Министрнүүдэй Соведтэ тодорхой гүйлтэ, эрилтэнүүд табигдаһан байгаа, теэд тэрэ хандалгын хуби заяан мүнөө болотор шиидхэгдээгүй. Партиин обкомой, тэрэнэй үзэл сурталай ба эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагуудай зүб шэглэлтэйгээр хүдэлмэрээ эрхилдэг байгаа һаань, эдэ хоолойшье программа урагшатайгаар бэелүүлэгдэхэ һэн бэзэ. Арендэ подряд нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор ажахы бүхэндэ семинар үнгэргэхэдэмнай обкомой хүдэлмэрилэгшэд хаана байгааб? Тэжээл бэлэдхэлгын дүтэлхэ багта предприятинуудай коллективүүдтэ дээрэһээ даабари буулгагдадаг, тэрэ даабари хэншье дүүргэхэеэ болинхой, юундэб гэхэдэ ёһотой хиналта, эрилтэшье үгы. Хүдөөдэ залуушуулые тогтоохо гээ һаа, гэр байра, бусадшье барилга хэхэ хэрэгтэй, теэд ажахы бүхэнэй жэлдэ дунда зэргэынь оройдоол нэгэ гэр барижа байхадань хэн тэндэ үлэхэб? Хорёод жэлэй саана бага һуурин тосхонуудые хосорхо түйлдань хүргөө һэмди, энэмнай мүн лэ республикын тэрэ үеын хүтэлбэриин бодомжогүй ябуулга байгаа бшуу. Тэдэ һуурин, тосхонуудые һэргээхэ, шэнээр бариха гээшэ асари ехэ хүдэлмэри мүн гэжэ Бальбаров үгэеэ түгэсхэбэ.

— Би Баргажанай партийна организацида хүмүүжэл гараһан хүнби,— гэжэ ветеран **В. Г. Николаев** хэлэбэ.—Урдань партийна хүдэлмэрилэгшэд байгаад, мүнөө пенсионернүүд болоһон хүнүүдтэй партиин обкомой бюрогой арсалдаатай болоод байхань гайхалтай. Энэ ямар шалтагаанһааб гэхэдэ, партиин обкомой бюро хубилгаан шэнэдхэлгын амидаралта амисхаалые тэрэ доронь үгтэн абажа, эрид хубилалтануудые бэелүүлжэ шадаагүй гэжэ һананаб. Кадрнуудые хубаарилан табихашье хэрэгтэ алдуунууд бии гэжэ зүб хэлэгдэнэ. Улаан-Үдын Советскэ райондо гол түлэб буряад соёл болбосоролой түб оршодог, тиин гэһэй соёлой асуудалнуудые шиидхэхээр үндэһэн арадай хэлэ, түүхэ, ёһо заншалнуудые мэдэхэгүй хүнүүдэй табигдаһаниинь гайхалтай гэжэ В. Г. Николаев мэдүүлээ. Мүнөө олоороо байгуулагдажа байгаа ниитын эмхинүүдые юундэ заабол урдань хүтэлбэрилэгшэд байһан хүнүүд хүтэлнэб, арад зоной гүн сооһоо шэнэ эдэбхитэдые оложо табяа һаа, ашатуһань улам дээшээ байхал гэжэ ветеран онсолон тэмдэглээ. Энэ һанамжыень зал соо һууһан хүнүүд дэмжэбэ.

Партиин, дайнай ветеран **С. Б. Хандажапов** манай областной партийна организацида интернациональна хани харилсаанууд ёһо заншалнууд хододоо һайн нүлөө үзүүлжэ байһан юм гэжэ хөөрэбэ. Манай партийна организацида С. Д. Игнатьев, Н. И. Зимин, М. И. Чувьюров, Г. И. Климов болон бусад олон ород коммунистнууд үрэ түгэс хүдэлөө юм, имагтал тэдэнэй нүлөөн доро А. У. Хахалов, Б. Л. Лобсанов, Ц. О. Очиров болон бусад ургажа гараһан юм гэжэ ветеран дурсаба. Харин тиихэдэ мүнөө һаяхан Улаан-Үдын, Северобайкальскын горкомуудта суг хүдэлһэн хүнүүд сугларжа, бүхы республикын хэрэгүүдые эрхилдэг болонхой шэнги. Партиин обкомой үндэр дээдэ тушаалнуудта райондо хүдэлжэ, дүршэлтэй болоһон хүнүүдые дэбжүүлхэ шухала. Үндэһэн яһатадай хоорондохи харилсаанууд манай республикада үһөө хиһаатай, хёморолдоотой боложо байна гэжэ үгэ тараагшад харюусалгаяа мэдэрхэ ёһотой. Обкомдо хүдэлжэ байһан зарим хүнүүдэй өөрынгөө дураар гү, али «бэеын муудаһан ушарһаа» тушаалһаа буугаа һаань болохо һэн. Бидэ Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн баяр тэмдэглэхэмнай, тэрэ ойн баярта бэлдэлгэ тухай үгэ зугаашье гаранагүй гэжэ ветеран хэлээ.

— Бидэ Буряад орондоо ажаһуудаг буряадууд гээшэбди. Теэд үхибүүднай түрэл хэлэеэ мэдэхэгүйгөөр хүмүүжүүлэгдэжэ байна,— гэжэ ветеран **Е. Б. Цырендоржиев** үгэеэ эхилбэ.— Хитадай Арадай Республикын Шэнэхээн нютагта ажаһуудаг 6 мянган буряадууд түрэл хэлэеэ, Буряад ороной түүхэ, ёһо заншалнуудаа тон һайн мэдэжэ, нангинаар сахин хамгаалжа, шэнэ үеын хүнүүдтэ дамжуулан үгэхэеэ оролдожо байдаг юм гэжэ өөрөө хаража ерээб. Манай партиин обком, Арадай эрдэм һуралсалай министерство энэ талаар зохистой хэмжээ абанагүй гэжэ һананаб.

Партийна хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй онол арганууд тухай М. С. Горбачевто, К. К. Шомоевто, А. А. Молитвинда бэшээ һэм, тэдэ бэшэгүүдэй хэрэгээр обкомой инструктор дуудажа, ёһын тэдысэ хөөрэлдөөд, тараа һэмди. Үзэл сурталай хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии. Мүнөө хаа хаанагүй харуулагдадаг видеофильмнүүд ургажа ябаа эдиршүүлдэ муугаар нүлөөлнэ, теэд партийна хүдэлмэрилэгшэд миин гараа хабсараад һууна гэжэ Е. Б. Цырендоржиев һанамжаяа хэлээ.

Эдэ нүхэдэй үгэ хэлэһэнэй һүүлдэ партиин обкомой бюрогой гэшүүдтэ үгэ үгтэбэ.

Республикын Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ **Н. Г. Дамдинов** дээрэ хэлэгдэһэн шүүмжэлэлнүүдые зүбтэй гэжэ тоолоно. Партиин обкомой бюрогой гэшүүн болоһон сагһаа хойшо хэһэн хүдэлмэри, бюрогой заседанинууд дээрэ зүбшэлгэдэ табиһан асуудалнууд тухайгаа тобшохоноор хөөрөө. Кадрнуудые бэлдэлгэдэ, хүмүүжүүлгэдэ, зүбөөр хубаарилан табилгада саг үргэлжэ анхаржа байха, эдэбхи түгэс, бэлигтэй залуушуулые эртэнһээнь адаглажа, һайн нүлөө үзүүлжэ, туһа хүргэжэ байха гээшэ шухала гэжэ Н. Г. Дамдинов онсолон тэмдэглэбэ. Уран зохёолшодой холбооной коммунистнуудай суглаанай шиидхэбэри тухай үгэ хэлэгшэ мэдээсээ. Уран зохёолшод партиин ЦК-гай Платформын проектые һайшаагаад, партиин обкомой бюрогой хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые дары зайсуулха эрилтэ табиһан байха юм. Республикын соёл болбосоролые улам хүгжөөхэ талаар оруулагдаһан тодорхой дурадхалнууд олонхидоо бэелүүлэгдээгүй байһаар гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

— Мүнөөдэр боложо байгаа хөөрэлдөөн аша туһатай байха, энээнһээ тобшолол хэжэ, бодото байдалда бэелүүлхэ гээшэ шухала,— гэжэ бюрогой гэшүүн, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Булдаев** мэдүүлбэ.— Мүнөөдэр хэлэгдэһэн шүүмжэлэл намда сэхэ хабаатай, өөртөө мүн лэ тобшолнуудые хэхэ болоноб. Кадрнуудые шэлэжэ олоходоо, тэдэнэй хэрэг бүтэмжэтэйгээр ябуулха шадабариинь, мүн баһа үндэһэ яһанай талаар зохистой тэнсүүриинь хараха шухала юм ааб даа. Бюрогой хүдэлмэриин онол арганууд тон аалинаар хубилнa, тушаалта хүнүүдые миин хайрлаха, үмөөрхэ бэшэ, даалһан ажалайнгаа түлөө харюусалгыень дээшэлүүлхэ, асуулта шангадхаха зэргэтэйбди. Харюусалгаяа мартаһан зарим нэгэниие партиин журамай ёһоор хэһээхэешье мартажархинхайбди,— гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Нацинууд хоорондын харилсаануудта зүрилдөө, хёморолдоо гаргаха шалтагаан манайда үгы, республикынгаа хүн зониие интернациональна үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгые улам һайжаруулха уялгатайбди. Партиин обкомой пленум дээрэ эдэ бүхы асуудалнууд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, хэмжээнүүд хараалагдажа бэелүүлэгдэхэ байха. Партиин ветерануудай бэшэгэй нэн түрүүн эндэ партиин обкомдо зүбшэгдөөгүй, ондоо газарнуудта хэлсэгдэһэниинь гайхалтай гэжэ С. Н. Булдаев тэмдэглэбэ.

— Уулзалга дээрэ минии ажал хүдэлмэри тухай эгээн ехэ шүүмжэлэл хэгдэбэ гээшэ ха. Бусад олон дутагдалнуудтай хамта манай ветерануудай дунда ёһотой һайн хүдэлмэри ябуулдаггүй байһамнай мүнөөдэр харагдаба. Һаяшаг хүдэлжэ эхилһэн ушарһаа бүхы хүдэлмэри муудхааха алдуу гаргажашье үрдөөгүйб гэжэ һананаб,— гэжэ партиин обкомой секретарь **Л. Ч. Нимаева** хэлэбэ.— Газетэнүүдтэ интервью үгэхэдөө, республика доторнай мэдээжэ болоһон баримтануудые дурдаа һэм. Ямаршье муу һанаһан, партийна ёһо гурим эбдэхэ зорилго үгы һэн. Манай хүдэлмэри шэнжэлхэдээ, юумые үнэн зүбөөр, байһан соонь сэгнэхые гүйнаб. Хэһэн юумэеэ һайрхаһаншье юумэ үгы, юрэ мүнөө ябуулжа байгаа хүдэлмэрээ тоолоо һэм. Хэжэ байһан хүдэлмэри тухайгаа олониитэдэ үргэнөөр мэдээсэдэггүй бидэ зэмэтэйбди. Партийна эхин эмхинүүдтэшье биратайгаар хүдэлнэгүйбди гэжэ мүнөөдэр соностоһон шүүмжэлэлһээ тобшолол хэхэ байнаб. Мүнөө минии хүтэлбэридэг таһагта бэлигтэй олон хүнүүд ерэнхэй, эдэ дутагдалнуудые усадхажа, хүдэлмэрээ һайжаруулха арга боломжонууд бии гэжэ һананаб.

Ветерануудай бэшэг дотор үгтэһэн шүүмжэлэл зүбтэй, тиигэбэшье, республикын хүдөө ажахыда һүүлэй жэлнүүдтэ һайн хубилалтанууд яһала болоо гэжэ КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** хэлээ. Гэхэтэй хамта, дутагдалнууд үсөөн бэшэ, эдэбхи үүсхэл ходо-ходо гаргагдажа байдаггүй гэжэ хэлэгдэһэншье зүбтэй юм бэзэ. Хонидой тоо шадаал һаа олошоруулжа, нооһо ехээр хайшалха гэһэн даабари дээрэһээ үгтэдэг байгаа. Харин мүнөө газар дайдаяа зүбөөр ашаглахын түлөө мал ажалайнгаа бүридхэлые арга боломжонуудтаа таарамжатай болгохо зэргэтэйбди. Ажахыгаа зүбөөр эрхилээд байбал, мяха, һү, бусадшье продукци ехээр үйлэдбэрилхэ арга олдохо байха гэжэ үгэ хэлэгшэ ветерануудые найдуулба.

Уулзалгын түгэсхэлдэ **А. М. Беляков** үгэ хэлэжэ, ветера-

Совет орон дотор

КАЛИНИН. Барилгын «Русь» нэгэдэл гэр байрын асуудалые шиидхэлгые түргэдхэхэ талаар туһалха юм. Тэрэниие байгуулха үүсхэл гаргаһан «Калинингражданпроект» институт мартын 1-дэ «нээмэл үүдэнүүдэй үдэр» үнгэргөө. Гэр байрын асуудал шиидхэхын тула нэгэдэхээр бэлэн бүхы предприятинүүд болон албан зургаанууд тэрээндэ хабаадахаар уригдаа һэн.

КРАСНОАРМЕЙСК (Донецкэ область). Хотын шадал багатай ганса бэе ажаһуугшад һаянай үдын халуун эдеэгээр хангагдадаг болобо. Горсоведэй гүйсэдком, энэрхы сэдьхэлэй ба элүүр энхын совет жасын областной упраалени энээн тухай анхарал оролдолго гаргаа юм. Шадал багатай ганса бэе хүдөөгэй хүнүүдтэ, сэрэгшэд-интернационалистнуудай дундаһаа инвалидуудта, Афганистанда ами наһаяа алдаһан сэрэгэй алба хаагшадай гэр бүлэнэртэ мүнгэн туһаламжа баһал үзүүлэгдээ һэн.

КОМСОМОЛЬСК-на-АМУРЕ. Нютагай электротехническэ заводто мотоциклай хоморой аккумуляторнуудые олоор бүтээдэг болонхой. Ушарынь гэбэл, энээнэй урда оборонно комплексдо продукци бүтээдэг байһан автомат лини шэнээр түхеэрэгдээ юм. Ондоо шэглэлтэй болгогдожо байһан предприятида хүнгэн автомобильнуудай аккумуляторнуудые үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ гэжэ хараалагдана. Тиигэжэ ерэхэ жэлдэ Алас-Дурнын нютагуудай жолоошод хоморой эдэ зүйлнүүдээр һайнаар хангагдаха байна.

ЧЕРНОВЦЫ. Сторожинецкэ районой ажахынууд хоорондын ой модоной ажахы зүгынүүдтэ үгтэхэ витаминтай паста үйлэдбэрилдэг болоо. Шэмэ ехэтэй энэ продукциин бүридэлдэ саахарай пудра болон сиропһоо гадна белок, микро- ба макро зүйлнүүд нэмэгдэдэг юм. Колхозой зүгын ажахынуудта мянга гаран килограмм иимэ зүйл эльгээгдээ. Мүн зүгы үсхэбэридэг хүнүүдтэ худалдагдаһан байгаа.

НОВГОРОД. Софиин ба Знаменска һүмэнүүдэй хушалта доро сэдьхэл хүдэлгэмэ аялга дуунууд зэдэлбэ. Новгородой эртэ урдын газарта ородой хүгжэмэй һайндэр хүрэжэ ерээ. Петр Ильич Чайковскиин түрэһөөр 150 жэлэй ойдо мүнөө жэлэй һайндэр зорюулагдана. Москваһаа, Ленинградһаа, бусад хото городуудһаа ерэһэн олон гүйсэдхэгшэд ородой гайхамшагта композиторай зохёолнуудые репертуартаа оруулаа юм.

ФРУНЗЕ. Үндэһэн инструментнүүд дээрэ наададаг бэлигтэнэй нэрые зүүжэ ябадаг хүгжэмэй училищида Киргиз арадай композитор Мураталы Куренкеевэй музей һаяхан нээгдээ. Түрэһөөр 130 жэлэйнь мүнөө жэлдэ тэмдэглэгдэхэ хүгжэмшэнэй бодото документнүүд, фото-зурагууд, хубиин хэрэгсэлнүүд музейдэ табигдаа.

ВЛАДИВОСТОК. Эндэ солдадуудай эжынэрэй слёт үнгэргэгдөө юм. Хүбүүдэйнгээ хэр зэргээр алба хэжэ байһан тухай эжынэрынь мэдэжэ абаа. Алас-Дурнын сэрэгэй округой командовани тэрэниие үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри баталан абаа һэн. Слёдто ерэһэн хүбүүдтэеэ уулзажа, олохон эхэнэрнүүд баярлаа. Эрхим сэрэгшэдтэ амаралтада ошохо биледнүүд барюулагдаһан байна.

АШХАБАД. Туркмениин урда хубидахи нютагуудай таряашад эртын овощ тарижа эхилээ. Республикын эрдэмтэдэй дурадхаһан шэнэ сортын капустын ба томадай рассада Ашхабадска, Геок-Тепинскэ районуудай тусхай шэглэлтэй ажахынууд түрүүлэн һуулгажа эхилээ. Апрелиин эсэс тээшэ зуун мянга гаран тонно эртын овощ худалдаа наймаанай эмхи зургаануудта оруул-

Кооперативууд — ажабайдалдамнай

...АБОЛ ХАРЮУСАХА

Тус кооперативуудай түрүүлэгшэнэр байһан Г. А. Сагоян, Н. А. Геворкян гэгшэд тэдэнээр хүдэлдэггүй хүнэй паспортын баримтануудые хэрэглэжэ байгаа. Тэдэ хоёр бухгалтери баряжа, хэрэг ажалаа демсаламгүй, кооперативай бухы олзо оршые өөһэдынгөө хармаанда хэһэн байна. Тиин шалгалтын харуулһанай ёһоор, «Удача», «Зефир» кооперативууд гансал түрүүлэгшэнэрэй бүридхэлээр болошоо. Наймаагай юумэ гүйлгэжэ үгэдэг В. Волкова, тогоошон В. Шамрина гэдэгүүдынь миил саг зуура хүдэлжэ хүнүүд байшоо һэн.

Мүльлэниг конфетэ, карандаш гэхэ мэтые хэдэг Геворкян гэгшэнэ үнгэрхэдөө городой санитарна эпидемиологическэ станциин зүбшөөлгүй байгаа болоно. Райгүйсэдком тэрэнэй хүтэлбэри доро нимэ кооператива нээлгүүлхэдэ, Геворкянай энэ талаар мэргэжэлтэдэй, үгыеньшье мэдэхэ гэжэ ороодоогүй ёһотой.

А. О. Корсыян гэдэгэй ударидаһан «Уда» гэжэ кооперативай мүн лэ нимэрхүү байдалтай байгаа һэн. Олоһон олзоёо кооперативай бусад гэшүүдтэй хубаажа дурагүй байһан тэдэ түрүүлэгшэнэр гүйсэдкомой бүридхэлдэ абтаһанай удаа тэдэнһээ тэрьелжэ, ондоо хүнүүдые хүлһөөр хүдэлэхэ болгожоо. Тэрээнһээ гадна бодото олзынгоо хэмжээ нюухые элирээ һэн.

Саяшань «Сантехник» гэжэ кооператив тухай хэды үгэ дурдая. Тэрэнэй түрүүлэгшэ байһан В. А. Николаев салин түлэдэг ведомость соогоо өөрынгөө дүтын түрэлнүүдые оруулаад, кооперативай зөөри үбэршөөдэг байба. Тэрэнэй «эха дүүнэрэй» түлэгдэһэн мүнгэнэй хэмжээн 4481 түхэриг 89 мүнгэн болоо. Тус кооперативай баримтануудые олон үзэгдэжэ, В. А. Николаев уголовно харюусалгада хабаадуулагдаһан байха юм. Тэрэнэй хэрэгые арадай сүүд хаража, РСФСР-эй Уголовно Кодексын 92-дохи статьягай 3 хубиин ба 175-дахи статьягай үндэһөөр ажалдаа зайан хүмүүжүүлгын газарта хоёр жэлээр ябуулха зуураа, олоһон олзынь 15 процентые гүрэнэй аша туһада һүрба бүри даруулжа байгаа гэжэ шиидээ һэн.

Мүн «Дорожник» гэжэ кооперативай түрүүлэгшэ нимэ байдалда ороһон байна.

Жиирэй кооперативнууд Хуулиин ёһо ба өөһэдынгөө эрхэнүүдые мэдэнэгүй. Тиимэһээ манай зүгһөө шалгагдаһан бүхы кооперативай түрүүлэгшэнэр һунгагдаагүй, харин өөһэдөө өөһэдынгөө түрүүлэгшэдые табиһан байха юм. Тиигэжэ тэдэнэй кооператива соохоноо «хаан» мэтээр байгаа. Гүрэн түрэмнай кооперативнуудай болон кооперативнуудай ажал ябуулгые хэды дэмжэбэ, туһалбашье, хуули эбдэгшэдые уголовно харюусалгада хүнгэлхүүгүй гэжэ мэдэхэ шухала.

Советскэ районой прокуратурын шалгалта хэһэн материалнуудай дүнгөөр дээрэ дурдагдаһан гурбан кооператив хаагдаһан байна.

Н. КУЛИПАНОВА,
Советскэ районой прокуророй ахамад туһалагша.

Хүн ба үе саг

НЭРЭ НЭРЭЭРНЬ ДУРСАЯЛ

Революцида эсэргүү панмонгольско националис эмхиин Улаан-Үдын «Механлит», лесозаводуудта эмхидхэгдэһэн филиалда хабаададаг байһанай түлөө Буряад-Монголой НКВД-гэй органуудаар 1937 ондо удаадахи хүнүүд тушаагдаһан байна гэбэл:

ДОРЖИЕВ Добчин, үшөө Эрдыни гүүлэдэг байһан, Загарайн районой Эрхирэг һууринда 1881 ондо түрэһэн, лама, «Улаан-Эрхирэг» колхоздо ажаһуудаг байгаа.

САНЖАЕВ Жамса, Загарайн районой Нарин-Ацагат һууриндa 1875 ондо түрэһэн, лама.

АРДАНАЕВ Жамса, Загарайн районой Ангир һууринда 1880 ондо түрэһэн, лама.

ЛЫКШЕЕВ Агван, МНР-эй Мүгдэн һууринда 1864 ондо түрэһэн, лама. Загарайн районой Ташалан һууринда ажаһуужа байгаа.

ГАЛСАНОВ Гатып, Загарайн районой Ангир һууринда 1873 ондо түрэһэн, лама, Үнэгэтэй һууринда ажаһуужа байгаа.

АБИДУЕВ Жана, Загарайн районой Хүрбэ һууринда 1892 ондо түрэһэн, Тарбагатайн мехлесопунктда хүдэлдэг байгаа.

ЦЫРЕНОВ Дандар, Загарайн районой Нарин-Ацагадта 1896 ондо түрөө. Хандагатайн леспромхоздо модо унагаагшаар хүдэлжэ байгаа.

НАЙДАНОВ Жалсан, Загарайн районой Доодо-Хүрбын сомондо 1880 ондо түрөө. Джидостройн гаражда харуулшанаар хүдэлжэ байгаа.

БАДМАЕВ Базар, Загарайн районой Шэнэ-Элхи нютагта 1873 ондо түрөө. Улаан-Үдэдэ ажаһуужа байгаа.

НОРБОЕВ Ракша, Загарайн районой Доодо-Хүрбэ сомондо 1883 ондо түрөө. Улаан-Үдын «Механлит» заводто модошо дарханаар хүдэлжэ байгаа.

МУНКУЕВ Цыретор, Загарайн районой Ацагадай сомондо 1889 ондо түрөө. Улаан-Үдын хилээмэнэй заводто хүдэлмэрикшэнээр хүдэлжэ байгаа.

ШАГДАРОВ Шойбон (Чойзон), Шэтын областиин Агын районой Урда-Лозинска сомондо 1880 ондо түрөө, эмшэ-лама ябаа.

БАДМАЦЫРЕНОВ (Цыбенов гүүлэдэг байгаа) Аюша, БМАССР-эй Улаан-Ононой районой Шандали һууринда 1901 ондо түрөө. Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо ажалладаг байгаа.

БАТУЕВ Данзан, БМАССР-эй Улаан-Ононой районой Таботжинска (нигэжэ бэшээтэй) сомондо 1897 ондо түрөө, лама.

АЮШЕЕВ Радна-Базар, Шэтын областиин Агын райондо 1889 ондо түрөө. Яруунын мяханай 189-дэхи совхоздо модошо дарханаар хүдэлжэ байгаа.

ЛАМОЖАПОВ Даши, Шэтын областиин Агын райондо 1897 ондо түрөө. Улаан-Үдын «Механлит» заводто хүдэлмэрилдэг байгаа.

ЧОЙДОН Чойдоржи, Шэтын областиин Агын райондо 1893 ондо түрөө, лама. Улаан-Үдэдэ ажаһуужа байгаа.

ЖАМСАРАНОВ Жангин-Доржи, Хориин районой Үдын сомондо 1897 ондо түрөө, лама.

ОЧИРОВ Одон, Шэтын областиин Агын районой Монгонтүйска (нигэжэ бэшээтэй) сомондо 1889 ондо түрөө, лама.

МУНКУЕВ (Мункоев) Шарып, Загарайн районой Нариң-Ацагадта 1901 ондо түрөө. Хандагатайн леспромхоздо хүдэлжэ байгаа.

ГЫНДЭНОВ (Гындэнжап (мүн Гэндэнов Гүндуп-Жап), Загарайн районой Доодо-Хүрбын сомондо 1901 ондо түрөө. Улаан-Үдын «Механлит» заводто хүдэлмэрилжэ байгаа.

БАЗАРЖАБЭ Даши-Дондок БМАССР-эй Улаан-Ононой районой Доодо-Табтаанай һууринда 1901 ондо түрөө. Табтаанайн һургуулида багшалдаг байгаа.

ШАГДАРОВ Аюша (мүн Чойжи-Дагба), Шэтын областиин Агын районой һүдэнтын сомондо 1900 ондо түрөө. Улаан-Үдын багшанарай институдай столоводо хүдэлдэг байгаа.

ДОНДОКОВ Жамба-Жамсо, Шэтын областиин Агын райондо 1903 ондо түрөө, лама. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг байгаа.

ОЧИРОВ Жундуй, Шэтын областиин Агын районой Зүтхэлиин сомондо 1895 ондо түрөө. Улаан-Үдын «Механлит» заводто хүдэлжэ байгаа.

ЖИГЖИТОВ Санжи-Митуп, БМАССР-эй Улаан-Ононой районой Алхана һууринда 1901 ондо түрөө, лама, Улаан-Үдын «Механлит» заводто хүдэлжэ байгаа.

БАЗАРОВ Чой-Жалсан Шэтын областиин Агын районой Цагаан-Уулын сомондо 1906 ондо түрөө. Улаан-Үдын «Механлит» заводто хүдэлжэ байгаа.

Эдэ 27 хүнэй нэрэ, обог, түрэһэн, хүдэлжэ, ажаһуужа байһан газарнуудыень анхархада, мүнөө гайхалтай байна аабза? Теэд энэмнай үйлсэдэ ябажа байһан хүниие юрэ бяраад лэ хаажархидаг байһан жэгтэй муухай 1937 он ха юм. НКВД-гэй хүдэлмэрилэгшэд прокуророй ямаршье зүбшөөлгүйгөөр, тушааха тухай ямаршье тогтоолгүйгөөр, үнгэрхэдөө хэниие барижа хааһанаашье элирүүлэнгүй, нюдэ балай, шэхэ дүлии гэдэггэл, дайралдаһан лэ эрхэтэдые абаашажа хаажархидаг байгаа бшуу. Жэшээнь, багша Базаржабэ 1937 оной намар һамган үхибүүн хоёртоёо Улаан-Үдэ айлшалжа ерээд, ногоон базаар дээрэһээ һү худалдажа абаха гэжэ ябатараа, НКВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй һабарта орожо, һураггүйгөөр үгы болошоһон байгаа. Хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно һамгандань «тушаагдаа» гэжэ дуулдаа.

Хаагдаһан хүндэ юунэй түлөө хаагдаһан тухайнь бодото зэмэлэлгэ хэгдэдэггүй байгаа. Мүрдэлгын үедэ хүнэй ухаан бодолой балар болотор бар хүсэн хэрэглэгдэжэ, мүрдэгшэдэй дуран зоргон соо протоколнууд зохёогдодог байгаа ха юм. Гэршэнэр болгогдожо мүшхэгдэһэн хүнүүдтэшье мүн лэ хашалта харшалалта хэгдэжэ, хэлээшэһээнь тад ондоо баримта абтаа.

Гүрэнэй Аюулгүйе сахин хамгаалха органууд эдэнэрэй хэрэгээр манай үедэ нэмэлтэ мүрдэлгэ хэхэдээ, БМАССР-эй НКВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй тэрэ үедэ уголовно-процессуальна хуулиие бүдүүлигээр эбдэһыень элирүүлһэн байна. Гэхэ зуура, Улаан-Үдэдэ революцида эсэргүү бүлэгшье байгаагүй гэжэ лаб тодоруулагданхай ха юм. Тиимэ бүлэгэй байһан тухай һанаанһаа абажа хэлэгдэһэн байгаа.

Забайкалиин сэрэгэй округой сэрэгэй трибунал тус хэрэгые шэнээр хаража үзөөд, БМАССР-эй НКВД-гэй гурбанай 1938 оной мартын 15-най ба 25-най шиидхэбэринүүдые болюулжа, бүхы 27 хүниие зэмэлхэ үндэһэнэй үгы байһан дээрэһээ уголовно хэрэгүүдыень зогсооһон байна. Тиин дээрэ дурдагдаһан хүнүүд бултадаа сагааруулагдаа гээшэ.

Ямаршье гэмэ зэмэгүй аад, гүрдэлгэ хардалгада орожо сүүдлүүлэгдэһэн, зүдэрһэн зобоһон хүнүүдэй сагааруулагдахада, тэдэнэрһээ «ангиин дайсан» гэһэн бузар тэмдэгынь абтажа, өөһэдтэнь ба түрэлхидтэнь түрүүшынь арюун нэрэ бусаагдана ха юм.

И. ГРИШИН,
Буряадай АССР-эй прокуророй ахамад туһалагша, юстициин ахамад советник.

...ОНОЙ ХҮСЭ ...ГЭДҮҮЛХЭ ...И ХЭРЭГТЭЙ

...ажалда туһалха, нүлөө үгэхэ зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэйл хүсөөр хүүгэдтэ таарама номуудые зохёожо, зондо шухала һонии дамжуулгануудые бэлдэжэ, тэрэнээ телевиденеэр харуулжа шадаха байнабди. Номой хэблэл телевидени хоёр мэргэжэлтэдэй хүсөөр ажалаа нилээдгүй үргэжэ шадаха байна.

4. Энэ эмхи Буряадай АССР-эй, Буряадай хоёр округой дэбисхэр дээрэ, округуудай газаа тээхи буряад тосхонуудта түрэлхи хэлэнэй дэлгэрхэ хэрэг хүтэлхэ, тэдээндэ болохотой туһа хэжэ байха һэн.

5. Хүүгэдэй саадуудта, һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэ зааха, хүмүүжүүлхэ тон шухала асуудал нарин нягта хиналта дороо табиха. Илангаяа Улаан-Үдэ хотодо тон шухала.

6. Улаан-Үдэ хотын зүһэ шэнжэ буряад янзатай болгохо хэрэгтэ эрид шангаар оролсохо. Хоёр хэлэн дээрэ лозунгнууд, гаршагууд (илангаяа магазинай), Зүүн зүгэй түхэл маягтай архитектура, харгы зубшаад уряалнууд элбэг болохо ёһотой. Городто түүхын, Зүүн зүгэй искусствын музейнүүдые, буряад һургуулинуудые, буряад эдеэ бэлдэдэг газарнуудые элбэг болгохо хэрэгтэ оролсохо.

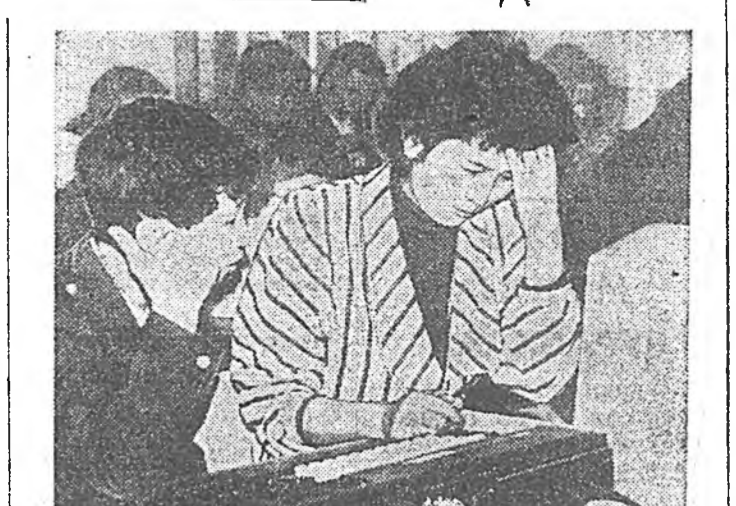
7. «Түрэлхи хэлэн» гэһэн эмхиин һалаа бүлгэмүүдые аймаг бүхэндэ, округуудта, хоёр областиин буряад тосхонуудта тогтоохо. Тэрэ бүлгэмэй түлөөлэгшэд жэлдээ нэгэ дахин сугларжа, буряад хэлэнэй съезд хэдэг байха һэн. Энэ эмхиин дэргэдэ тэрэнэй ажал хүтэлхэ зүблэл 25—30 хүнһөө тогтоохо, тэдэ квартал бүхэндэ хэхэ ажалаа хэлсэжэ байха, томо-томо эмхи зургаанай дарганартай хөөрэлдэжэ байгаа һаа, зохид.

8. Үдэр бүхэнэй ажал ябуулжа байха, түрэлхи хэлэеэ һайнаар мэдэхэ 6—7 хүнүүд энэ эмхиин ажалшад боложо хүдэлбэл, һайн байгаа. Тэрэ өөрын счёдтой байха, ажалшадтань таарама салин тогтоохо хэрэгтэй. Тэрэниие тэжээхэ мүнгэ зөөри хаанаһаа орохо ёһотойб гэжэ хэлсэхэ болоно. Энэ эмхи РСФСР-эй зүгһөө хуулиин ёһоор һайшаал абабал, ехэ һайн байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ гурбан областиин дэбисхэр дээрэ ажал ябуулха болоно.

Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхые олониитэдэ хандаад, хэрбээ зүбшөөхэ, һайшааха байбалнь, һаяын сагта Улаан-Үдэ хотодо сугларжа, тэндэ ажаһуудаг үүсхэл ехэтэй нүхэдые шэлэжэ, энэ ажалда табиял.

Б. РЫБДЫЛОВ,
багша.
Хэжэнгэ һуурин.

КОМПЬЮТЕР ШУДАЛНА

Ябажа байгаа һуралсалай жэлэй эхинһээ Улаан-Үдын 2-дохи дунда һургуулида компьютернэ класс нээгдэнхэй юм. Тэндэ япон компьютернүүдэй туһаар информатика болон тоолон тодорхойлхо техникын үндэһэн зүйлнүүд шудалагдадаг байна. Буряадай багшанарай институдтай дүршэлтэй багшанар аха классуудай һурагшадта хэшээлнүүдые һонирхомоор үнгэргэдэг.

М. ШАНТАКОВ,
9-дэхи классай һурагша.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Д. Ганжуров багша Э. Ж. Ангаповатай; һурагшад Ж. Цыденов, О. Полянская.

УНШАГШАДАЙ УРМАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

(«Нюуса тобшоор» конференцинүүд үргэлжэлһөөр)

Монгол угсаатанай гайхамшагта зохёол — «Нюуса тобшын» «Байгал» журналда (1989 оной 3—5 номернууд), «Буряад үнэндэ» толилогдоһон сагһаа хойшо уншагшадай һонирхол үдэрһөө үдэртэ ехэ боложо байна гээ һаа, зааханшье алдуу гарахагүй.

Юуб гэхэдэ, би өөрөө «Байгал» журналай редакцида хүдэлдэг һэн хойноо, энэ хэрэгые яһала һайн мэдэнэб. Үшөө январь һара соо Улаан-Үдэ хотын Түбэй библиотекын 24-дэхи филиалда «Нюуса тобшоор» уншагшадай үргэн ехэ конференциин болоһон тухай би өөрөө «Буряад үнэн» газетэдэ бэшээ һэм.

«Нюуса тобшын» ямар ехэ удха шанартай байһан, монгол угсаатанай түүхэдэ ямар үүргэ дүүргэһэн, тэрэнэй яажа оршуулагдаһан, яажа тараһан тухай тэрэ статья соо дэлгэрэнгыгээр бэшэхые оролдоо һэм.

«Нюуса тобшоор» һонирхоһон зон яһалашье олон. Юуб гэхэдэ, «Байгал» журналай хэһэгүүд яһалашье үсөөдөө гэжэ һанагдана. Энэ нэгэдэхинь. Хоёрдохинь юун бэ? Манай республикын «Союзпечать» «Нюуса тобшын» толилогдоһон «Байгал» журналай номернуудые худалдажа шадаагүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

«Нюуса тобшоор» январь соо болоһон конференциин үедэ энэ зохёолтой гурбан номерой багсануудые 24-дэхи филиалай хүдэлмэрилэгшэд амжалтатайгаар худалдаһан юм. Тиихэдэ һүүлдэнь «Нюуса тобшотой» «Байгал» журналые бэдэрһэн хүнүүд аяар холын Ага нютагһаа Улаан-Үдэдэ ерээд ябахань харагдаа һэн.

«Нюуса тобшын» алдар солo, һураг суу үнинэй мэдээжэшье һаа, мүнөө «Байгал» журнал дээрэ ниитэлэгдэхэдээ, толилогдоходоо, ямар ехэ һонирхол, анхарал татаба гээшэб! Энэ зохёолые үшөө дахин толилхыемнай, дахин барлахыемнай олон хүн гуйна.

Зай, энээн тухай хүрөө. Мүнөө эндэ уншагшадай нэгэ конференци тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхэ һанаатайб. Юуб гэхэдэ, Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуулиин научна библиотекэ соо һаяхан боложо үнгэрһэн уншагшадай конференци дээрэ «Нюуса тобшо» тухай хөөрэлдөөн гарахадаа, шэнэ бодолнуудые яаха аргагүй түрүүлбэ.

Уншагшадай энэ конференциие «Байгал» журналай редакциин ахамад редактор С. С. Цырендоржиев нээгээд, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат М. П. Хомонов «Нюуса тобшо» тухай элидхэл хээ.

Эрдэмэй докторнууд А. И. Уланов, С. Ш. Чагдуров, Ш. Б. Чимитдоржиев, эрдэмэй кандидадууд Заятуев, Коновалов, Мархазов, оршуулагша Б. Доржиев, библиотекарь Л. Хамхашкеева, пенсионер М. Дугаров, уран зураашa Б. Тайсаев, үнинэй абгша А. Шадаева болон бусад «Нюуса тобшо» тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, олон тоото уншагшадай асуудалнуудта харюунуудые үгэһэн байна.

«Нюуса тобшо» тухай хөөрэлдөөнэй боложо байхын хажуугаар монгол угсаатанай, буряад үндэһэ яһанай олон асуудал эндэ гаража ерэнэ. Жэшээлхэдэ, «буряад» гэһэн үгэ хэзээ бии болооб гэжэ асуудал олохон уншагшадай һанаа зобооно.

1958 он болотор манай нютаг «Буряад-Монголой АССР» гэһэн нэрэтэй байгаа. Харин тэрэ сагһаа хойшо «монгол» гэһэн залгалаа үгэнь хаягдашаһан юм. Буряадууд монгол угсаатанай нэгэ бүлэг гээд мэдээжэ. Зүгөөр бидэ юундэшьеб «ойрод-монголнууд» «халха-монголнууд», «шахар-монголнууд», «торгод-монголнууд» гээд нэрлэнэбди. Тиихэдээ «буряад монголшууд» гэжэ хэлэхэдэмнай, алдуу болохогүйһөө гадна, ёһотой үнэн нэрэ, үг изагуурнай эндэ элирхэ байна бэшэ гү?

Тиихэдэ «хори-түмэдүүд» хаанаһаа бии болооб гэһэн асуудал конференци дээрэ гаража ерэбэ. «Нюуса тобшые» анхаралтай һайнаар уншаһан хүн тэрэ «хори-түмэдүүд» гэжэ үгэтэй хэдэн газарта ушарһан байха. Чингис-хаанай уг гарбалай арбан нэгэдэхи (дээшээ) үеын хүгшэн эжы Алан-гуаа гэһэн һайханһаа һайхан эхэнэр, Добуун-мэргэнэй һамган Баргажан-Түхэмэй, Хори-түмэдүүдэй хүн болоно бэшэ гү?

Мүн Чингис-хаанай хүдөөлүүлэгдэһэн газарые бэдэрэлгэн болодог. Чингис-хаан хаана хүдөөлүүлэгдээб гэһэн асуудалаар олон тоото асуудалнууд гарадаг. Зүгөөр олонхи эрдэмтэдэй тухайламжаар, Бурхан-Халдуун гэжэ хада багта хүдөөлүүлэгдээ гэжэ хэлэгдэнэ. Теэд мүнөө болотор энэнь элирээгүй. Тиибэшье Онон, Хэрлэн голнууд багта түрэһэн газарынь байгаа хаям, тэрэл багтаа хүдөөлүүлэгдээ бэшэ юм гу гэһэн тухайламжа баһал бии.

Чингис-хаан бэрхэ полководец байгаа гү? Оройдоол гушаи мянган сэрэгтэй хүн аад, Дунда Азиин оронуудай сэрэгые яагаад бута сохиһон байнаб? Сэрэгэй зиндаа, бүлэг, подразделени-хубаарил гээшые хэн түрүүн бии болгооб? Чингис-хаан. Сэрэгэй тагнуулые эгээл түрүүн хэн зохёожо табяаб? Чингис-хаан. Добтолгын гол шэглэлээр, хажуу тээһээ добтолхо, дайсадые отохо, туршалга хэхэ гэһэн сэрэгэй онол арганууд, тактикануудые хэн түрүүн бии болгооб? Чингис-хаан.

Тэрэ XIII зуун жэлэй монголшууд, сэрэгшэд хэр зэргын бэе махабадтай хүнүүд ябааб? 320 гаран сажанай зайда номо годлёор харбаха шадалтай хүнүүд тиихэдэ байгаа. «Чингис-хаанай шулуун» энээндэ эли тодо гэршэ боложо үгэнэ.

Хэдэн зуун, мянган модоной зайе Чингис-хаанай сэрэгүүд яажа түргэнөөр гаталдаг байгааб? Хэдэн мори һэлгэжэ унадаг, тэдэнэр һайнаар харууһалдаг, эдеэлүүлдэг, гамнадаг байһаниинь эндэ тодоржо гарана. Одоол тиихэдэ монгол үүлтэрэй морин-хүлэгэй алдар суу бүхы дэлхэйгээр таража эхилээ бэшэ гү?

Монгол сэрэгшэд энэ утын замда юугээр хоолложо ябадаг байгааб? Энэмнай гайхалтай зүйл. Хуурагдаһан шамар, замбаа, гурил мэтэ болгогдоһон мяханай борсо, суухатай тоһон, айрһан, хурууд гээшэнүүдые мориной гонзагада абажа ябахада, тиимэшье хүшэр хүндэ бэшэ.

Чингис-хаан тухай олон зохёол бэшэгдээ гү? Совет үедэ тэнжэһэн хүнүүд Василий Янай (Янчевецкиин) бэшэһэн «Чингиз-хаан» гэһэн түүхэтэ романиие уншаһан байха. 1875—1954 онуудта ажаһууһан уран зохёолшо Василий Ян хадаа монголшууд тухай «Чингиз-хаан», «Батый», «һүүлшын далай хүрэтэр» гэһэн романуудые бэшэхэдээ, Монголой түүхэ шудалжа, Марко Поло, Рашиддинай болон бусадай зохёолнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн, үзэһэн байна. Манай үеын хүн, Буряадай уран зохёолшо Исай Калашниковай «Шуһата зэбүүн саг» гэһэн роман мүн лэ Чингис-хаанай намтарые дэлгэрэнгыгээр, уран һайханаар дэлбэлэн харуулна. Бүхы эдэ зохёолнууд «Нюуса тобшоһоо» утаһа залганхай, тэрээн дээрэ үндэһэлһэн гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүн суута Владимирцовай, Позднеевэй, Палладийн болон бусадай Чингис-хаан тухай бэшэһэн зохёолнууд бии ха юм. Тиихэдэ Монгол ороной Лубсан Данзанай «Алтан тобшо» мүнөө олохонь шухаг болонхой.

...Хүдөө ажахын дээдэ һургуулиин научна библиотекын хүдэлмэрилэгшэд энэ конференцидэ яһала һайнаар бэлдээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. «Буряадай соёлой болон этнографиин түүхэ», «Буряадай арадай хэрэгсэлнүүд» гэһэн выставкэнүүд эндэ эрхим һайнаар эмхидхэгдээ. Тиихэдэ конференцидэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд бултадаа миндаһан дээрэ буулгагдажа абтаа.

«Нюуса тобшо» мүнөө «Байгал» журналай 1989 оной зургаадахи, 1990 оной нэгэдэхи номернуудта ород хэлэн дээрэ толилогдобо. Уншагшадай конференци энэ ушараар баһал болохо зэргэтэй. Тиихэдэ «Нюуса тобшо» гэһэн гайхамшагта энэ зохёолоор уншагшадай конференцинүүд хүдөө нютагуудташье болохо гэжэ найданабди. Заатагүй болохо даа гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, «Нюуса тобшо» манай үнэн түүхын, уг гарбалай, изагуурай эхин ха юм.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

...УШЫН КАНДИДАДУУД

БАРНАУЛ. [illegible] хамгаалгын министерствын Медико-биологическа институдай врачебно-шинжэлгын комиссын станцнер зомбуулинаар ниидэхэ кандидадуудые журналистнуудай дундаһаа шэлээ. Тэдэнэй тоодо «Советская Россия» газетын түлөөлэгшэ Павел Мухортов, ... [illegible]

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

МОЖ-ой ПРЕЗИДЕНТЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПРАГА. МОЖ-ой президент К. Норденстренгын хабаадалгатай Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин түлөөлэгшэдэй пресс-конференци эндэ болобо. Эмхиин ажал ябуулгын хараа түсэбүүдые тэрэ найруулһан байгаа.

Чехословакиин журналистнуудай эрхэнүүдые хамгаалха уялгануудаа МОЖ дүүргээгүй. Урдын засаг захиргаанай үедэ эдэнэй олонхид хашагдаһан, [illegible] байгаа гэжэ К. Норденстренг мэдүүлбэ. Журналистнуудай эмхи Зүүн болон Түбэй Европодохи бусад оронуудай журналистнуудые хамгаалжа гү, али дэмжэжэ шадахагүй байһанаа харуулаа гэжэ тэрэ эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ соогоо тэмдэглээ.

Чехиин журналистнуудай синдикат МОЖ-до ороогүй, Прагадахи тэрэнэй штаб-байшангай ажал ябуулгые болиулха эрилтэ табина гэжэ хэлэхэдээ, президент нигэжэ мэдүүлбэ: Хэрбээ Чехиин болон Словакиин журналистнуудай МОЖ-ой зэргэдэ ороогүй гээшэ һаань, МОЖ-ой штаб-байшан Прагада байлгагдаха аргагүй болоно бшуу. Хэрбээ эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэжэ шадахагүй болоо гээшэ һаань, жэл үнгэрхэдэ МОЖ-ой конгресс зарлагдаха. Эмхиин хүтэлбэрилхы зургаанuудай хаана байлгагдаха байһан тухай шиидхэбэри тэрэн дээрэ батлагдаха.

ПАРЛАМЕНТЫН ҺУНГАЛТАДА БЭЛДЭНЭ

БЕРЛИН. ГДР-эй партинууд, политическэ бүлгэмүүд мартын 18-да зарлагдаха парламентын һунгалтануудта эдэбхитэйгээр бэлдэнэ. Неделиин һүүл багта үнгэргэгдэһэн хэдэн митингүүд дээрэ Баруун Германиин политигууд уригдаһан байгаа.

Арадай палатын һунгалта дээрэ демократическа социализмын партиин (ПДС) дэбжүүлэгдэһэн гол кандидат Х. Модров түүхэтэ хүшэр хүндэ үе сагта ерээдүйдэ ехэ урагшатай һайн байһые олохон эрхэтэдтэ этигэл найдал түрүүлхэ гэжэ ПДС-эй түрүүлэгшэ Г. Гизи энэ партиин Берлиндэ үнгэргэгдэһэн уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Федеративна Республикада ГДР юрэ нийлэн нэгэдэхэ [illegible] гээд Г. Гизи хэлэбэ. Үнгэрһэн 40 жэлэй хугасаа соо ороной түйлаһан социальна амжалтануудые хангаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ФРГ-дэ ГДР һайн дураараа нийлэн нэгэдэхэ ёһотой гэжэ ФРГ-гэй оборонын федеральна министр Г. Штольтенберг хэлэбэ. Кривитцдэ (Шверин округ) болоһон «Германиин аша туһада [illegible] нэгэдэлэй» суглаан дээрэ тэрэ үгэ хэлэбэ.

[ТАСС].

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГАТАЙ МИТИНГ

БУХАРЕСТ. Румыниин ниислэл хотын түбэй талмайнуудай нэгэн дахинаа ажалшадай олоной хабаадалгатай жагсаалай газар болобо. Ушарынь юуб гэхэдэ, хоёр долоон хоногой забһарлалгын һүүлээр нимэ жагсаал болоо. Бухарестын хүдэлмэришэд, оршон тойронхи нютагуудай хүдөө ажахын ажалшад правительствын байшангай урда сугларһан байгаа.

Тэдэнэй һанамжын ёһоор, хүтэлбэрилхы тушаалнуудые эзэлхэ зуураа, демократида эсэргүү нюуса ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэ байһан «Секуритатегэй» хүдэлмэрилэгшэд болон коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэдтэ зүрюу уряа лозунгнуудые жагсаалшад абажа ябаба.

УРАГШАГҮЙДЭЛГЫН УШАР ШАЛТАГААНУУД ТУХАЙ

МАНАГУА. Февралиин 25-да орон дотор болоһон бүгэдэ ниитын һунгалта «үнэн зүб, демократиин үндэһэ һуури дээрэ болоо» гэжэ Никарагуагай президент Даниэль Ортега мэдүүлбэ.

Хэрбээ Никарагуагай арад зоной сабиргайда пистоледэй аманай тодхогдоод байһан эрхэ байдалда үнгэргэгдэһэн һунгалтые гэмгүй һайн гэжэ хэлэхын аргагүй гэжэ президент хэлээ. Һунгалтын дүнгүүдые мэдэрэгдэхэ байха тухай мэдүүлжэ болохогүй гэжэ Д. Ортега уридшалан һануулаа. Орон дотороо амгалан тайбан байдал, социально-экономическа тогтууритай байдал дары хангаха зорилготойгоор өөһэдтэнь таарамжагүй эрхэ байдалда Сандинис правительство зорюута болзорһоо урид һунгалта үнгэргэхэ гэжэ шиидээ һэн.

«Арад зоной гарта байһан буу зэбсэгүүдые, Сомосын гвардида, алуулшадта үгэхэ гүй» гэһэн уряатайгаар никарагуагайхидта хандаһан листовконууд Никарагуагай ниислэл хотын үйлсэ гудамжануудта няагдаһан байгаа. Урда тээнь мэдээжэ бэшэ байһан эмхи — «Революциие хамгаалгын бригаданууд» тэрээндэ гараа табиба. Энэ эмхи арад зоной аша туһые, республикын бэеэ дааһан байдалые, өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо талаар тэрэнэй эрхэ хамгаалхабди гэжэ тэдэ хэлээ. [illegible]

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮРБЭДЭХИ ШАТА

ТОКИО. Хоёр ороной экономико хубилган шэнэдхэхэ талаар япон-американ хөөрэлдөөнэй дүрбэдэхи шата апрелиин 2—3-да Вашингтондо үнгэргэгдэхэ гэжэ зарлагдаа. Энээн тухай «Асахи» газета мэдээсэхэдээ, США-да ошохоёо байлгада Японой делегациин эдэбхитэйгээр бэлэдхэл байһаниинь шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэнэ. [illegible] хоёр талын улам орёо хурса боложо байһан харилсаануудые шиидхэхэ талаар [illegible] гүүдые үгэнэгүй. Японтой худалдаа наймаан ехэ үнэтэй сэнтэй, гарзатай байна гэжэ американецууд һаяхан баһа тэмдэглэһэн юм. Энээн жэлэй хугасаа соо Япон Америкэдэ 50 миллиард доллараар ехэ эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые худалдаа.

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АГА НЮТАГАЙ АЛТАН ОДОТОД

...АЛТАН ОДОНДО хүртэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ даа. Гэбэшье Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрэлхэгээр хабаадалсажа, мүн ажалай баатаршалга харуулжа, Ага нютагай хэдэн солото хүнүүд Эхэ оронойнгоо эгээл дээдын шагнал болохо Советскэ Союзай ба Социалис Ажалай Геройнуудай хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн байна. Эдэнэр хэд гээшэб гэбэл, Б. Р. Ринчино, А. И. Парадович, Б. М. Мажиев, М. С. Пристромов, Д. Ю. Юндунов гэгшэд болоно. Байлдаанай газарта баатарлигаар унаһан Базар Ринчино тухай тусгаар зохёол бэшэгдээ һэн. Харин зарим бусад нүхэд тухайдань, тэдэнэй дайшалхы зам тухай эндэ тобшохоноор тоггохо хүсэлтэйб.

АЛЕКСАНДР ИОСИФОВИЧ ПАРАДОВИЧ—1920 ондо мүнөөнэй Бурятская станцида түрэһэн, эндэ эдир наһаниинь үнгэрһэн байна. Тэрэ бага наһанһаа эхилжэ, түрэлхидэйнгээ ажал хүдэлмэридэ хамһалсан, һүбэлгэн бэрхээр үндыһэн байха юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, Парадович Улаан Армиин зэргэдэ жагсаа һэн. Уданшьегүй, тэрэл жэлэйнгээ сентябрь һарада фронт эльгээгдээ. Тиихэдээ 8-дахи гвардейскэ армиин 39-дэхи дивизидэ, 41-дэхи тусхай тагнуулшадай ротын бүридэлдэ ябажа дайлалдаһан юм.

Александр Парадовичай дайшалхы зам Сталинградһаа эхитэй. Тэрэ Сталинградай түлөө тулалдаанда хабаадажа, дайнай түрүүшын бэрхэшээлнүүдые дабаһан, сэрэгшын хатуужал абажа зоригжоһон байна бшуу.

Дайнай үедэ тагнуулшадай үүргэ онсо харюусалгатай, сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай байһан гээшэ. Тиимэһээ дайсанай һомондо түрүүн дайрагдахаа аюул хододоол хүлеэжэ байдаг һэн.

1943 оной намар. Парадовичай ябаһан часть Днепропетровск шадар Днепрые гаталжа, добтолгоёо үргэдхэхэ ёһотой байгаа. Гвардиин сержант Парадович бүлэг десятнигуудтай суггаа Днепр мүрэнэй баруун бэе гаража, плацдарм эзэлхэ даабари абаа һэн.

Фашистнууд Днепрэй баруун эрье окоп, траншей, блиндажуудаар бүхэлэнхэй, үдэртөө боомбодожо, һүниндөө ракетээр гэрэлтүүлэн буудажа байгаа. Гэбэшье Парадович нүхэдтээ забда забһар оложо онгосодо һуугаад, мүрэниие хүндэлэн нүгөө эрье шэглэн яараба. Мүрэнэй дунда хүрөөд ябахадань, немецүүд эдэниие обёороод, забда залигүй буудажа оробо. Дайсанай һомон мүндэр мэтэ адхарна, ехэ буугай һомонууд ба минэнүүд тэһэржэ, онгосыень үһаар булан алдана, олон хүн алуулба...

Александр хэдэн нүхэдтээ нүгөө эрье хүрэжэ, дайсад руу гранатануудые шэдэн сасуу, автомадайнгаа хүрзөөр сохижо, адаалхай шабын түмэрөөр хэгдэһэн хорёо-хаалтада оноо гаргаад, түрүүшын окоп руу гүйлдэн оробо. Тиихэ зуураа, дайралдаһан немецүүдые буудажа унагаабад. Парадович гүйдэл дундаа алуулһан немецэй пулемёт абажа, дайсадые, буудана, өөһэдынь гранатануудаар тэдээн руу шэдэжэ тэһэлнэ.

Парадович олон нүхэдөө алуулбашье, үлэһэн үсөөхэн зоноороо дайсанай добтолгонуудта сохилто хэн, бусад сэрэгшэдэй хүсэжэ ерэтэр энэ плацдарм эзэлжэ шадаа бшуу. Тиигэжэ эдэнэр частиингаа ехэ гээлтэгүйгөөр мүрэниие гаталжа, улам саашаа добтолон дабшаха арга зам нээжэ үгэһэн байна.

Гвардиин сержант Александр Парадович Украинын урда областьнуудые гитлеровскэ булимтарагшадай эзэмдэлгэһээ сүлөөлэлсэһэн, орден ба медальнуудаар шагнагдаһан байна. Харин шухала удха шанартай плацдарм дайлан абажа эзэлэлгэдэ баатаршалга харуулһанайнь түлөө 1944 оной февралиин хорин гаранаар нүхэр Парадовичта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Мүн «Дайшалхы габьягай түлөө» гэдэг американ хэрээһээр шагнагдаһан байха юм.

Александр Иосифович Парадович дайнай һүүлээр Кустанайда ажаһуудаг болоод, пассажирска автотрэстые хүтэлбэрилэгшын орлогшоор хүдэлһэн байна.

БАЛЬЖИНИМА МАЖИЕВИЧ МАЖИЕВ—1917 ондо Түүргэ нютагта түрэһэн, хотоной һургуулида һураад, арбаадтайһаа эхилжэ айлнуудай мал адуулһан юм. Гушаад онуудта Түүргэдэ «Улаан-Сэсэг» гэжэ коммунын тогтоходо, тэрээндэ ороһон байна. Һүүлээрнь, арбан дүрбэтэй Бальжинима комсомолой гэшүүн, тиигээд комсомолой эмхиин секретарь, арбан долоотойһоо эхилжэ колхозой түрүүлэгшэ, тиигээд Улаан Армиин бодото албан, удаань дахяад колхозой түрүүлэгшэ...

Октябриин хубисхалай сасуутан Бальжинима Мажиевич Мажиевай залуу наһанай зам иигэжэ эртүүр арад зоной ажал хэрэгүүдтэ хабаадалтаар эхилһэн юм.

Эгээл энэ үедэ гитлеровскэ фашистнуудай үүдхэһэн аюулта дайн эхилшоо бэлэй. Мажиевшье нютагайнгаа бүһэтэйшүүлтэй суггаа дары фронт мордоо һэн. Удаашьегүй, тэрэ үхэр буугай 99-дэхи бригадада, 152 миллиметрэй ехэ буугай частиин тагнуулшан боложе, дайшалхы замаа эхилһэн юм. Тэрэ хүшэр хүндэ үедэ Мажиев Смоленск, Вязьма, Орша, Витебск городуудые сүлөөлхын түлөө шангата тулалдаануудта хабаадаһан байна. Тиин эрхим сэрэгшэ байһанаа өөрынгөө бэезр харуулһан, взводой командирай орлогшоор томилогдоһон, партиин гэшүүндэ абтажа, партиингаа бюрогой гэшүүнээр һунгагдаһан байха юм.

Бальжинима Мажиев дайнай газарта эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, дайсаниие бута сохихо хэрэгтэ эрид шууд ородог байгаа. Жэшээнь, 1943 оной зун Дорогобуж городой түлөө шангата тулалдаанда шархатабашье, дайсаниие хюдалсаһаар лэ байһан юм. Энэ тулалдаанда шалгарһанай түлөө тэрэ «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа һэн. Тиихэдэ 1944 оной зун манай сэрэгүүдэй добтолгын үедэ тагнуулайнгаа үүргэ эрхимээр дүүргэһэнэй түлөө нүхэр Мажиев Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан байна. Һүүлээрнь дахяад шархатабашье, аргалуулһанай удаа һөөргөө дайлалдажа ороһон юм. Тиин Зүүн Пруссиин Кенигсберг городые дайлан абахын түлөө үсэд нэтэрүү байлдаанда (1944 оной ноябрь һарада) гурбадахяа шархатабашье, баатарлигаар тулалдаһанай түлөө хоёрдохи Улаан Одоной ордендо хүртэһэн солотой. Тэрэ тулалдаанай үедэ хэды олон бэрхэшээлнүүд дабагдаа гээшэб?!

Һүүлээрнь Литвагай ой тайга соогуур хороһон бандидуудтай тэмсэн, тэдэниие усадхаха талаар аюултайшье, бэрхэшээлтэйшье хэрэгтэ Мажиев шэн зоригтойгоор хабаадаһан байна бшуу.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнһаа хойшонхи замынь—арад зоной ажана тэниглэн байдал ба ниитын ажахын хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан үнэн сэхэ ажалай зам мүн. Бальжинима Мажиевич колхозой түрүүлэгшээр дүшөөд жэл хүдэлжэ, түрэл Кировэй нэрэмжэтэ колхозоо эрхим ажахынуудай нэгэн болгоо, Арадуудай Хани Барисаанай орденд хүртүүлээ, Хара Шэбэрые мүнөө үеын болбосон түхэлтэй гоё һайхан һууурин болгоо.

Эдэ бүгэдын түлөө Бальжинима Мажиевич Социалис Ажалай Герой, Октябриин Революциин ба Ажалай Улаан Тугай гурбан орденуудаар шагнагдажа, РСФСР-эй хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Агын Буряадай автономито округой хүндэтэ эрхэтэн гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэхэл ёһоороо хүртөө. Мүн 16 жэлэй турша соо партиин Шэтын обкомой гэшүүн ябажа олониитын хэрэг ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна.

МИХАИЛ СТЕПАНОВИЧ ПРИСТРОМОВ—1921 ондо Ундино-Поселье һууринда түрэһэн, бага наһанһаа эхилжэ, колхоздоо малшанай ажалда дүршэһэн, ехэ һургуули хэжэ үрдеэгүй хүн юм. 1939 оной намар Михаил сэрэгэй албанда абтажа, Алас Дурнада Далайн-Сэрэгэй 116-дахи бригадын бүридэлдэ алба хэжэ эхилһэн байгаа. Тэндэ албаяа дүүргээдүй байхадань, баруун тээ дайн эхилшоо ха юм.

1942 он... Гитлер яажашье һаань, Москвае эзэлхэ гэһэн зорилгоор, шэнэ түхэлэй хүсэтэ техникээр зэбсэгжүүлэгдэһэн шэлэгдэмэл эрхим дивизинүүд болон армияа ниислэлэймнай шэглэлдэ эльгээжэ байгаа. Эгээл энэ үедэ Пристромовой алба хэжэ байһан 116-дахи бригада Москвае хамгаалгада ябуулагдаһан байна.

Москвада дайсад туласа ерээд, хэрзэгы шанга тулалдаанууд боложе байгаа бшуу. Тиихэдэ Алас-Дурнаһаа эльгээгдэһэн 116-дахи бригадын сэрэгшэд Орёл город шадархи тулалдаанда ороо. Нэгэ добтолгын үедэ немецкэ пулемёдууд бригадын ябаган сэрэгшэдые хэдэн тээһээнь хэрээһэлүүлэн буудажа байба. Толгойгоошье үргэхын аргагүй. Халта замхаха үедэнь сэрэгшэд абаһаар, урагшаа дабшаба. Пулемёдууд дахяад буудажа оробо. Михаил нүхэдтээ хамта саһан руу шурган хэбтэшэбэ. Тиин гарааhaa тохоноглон буугаа абахынь тэндэ, баруун гарынь «дуг» гээд халуу бусалшаба...

Пристромовой һүүлдэ мэдэхэдэнь, дайсанай һомон гарайнь хурганнуудай дээдэ үеын яһыень бута сохёод гараһан байгаа бшуу. Тэрэ табан һарын турша соо госпитальдо аргалуулаад, 1943 оной зунай эхиндэ гэртээ табигдажа ерээ бэлэй.

Тэрэ гэртээ амарад гээд, ажалда орохоор шиидэбэ. Тиихэдэнь, колхозой хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие комбайнёрой курсада эльгээһэн байна.

Михаил Пристромов нүхэртэй, хүүгэдтэй боложе түбхинөөд, танилайнгаа дурадхалаар Бооржигантай зөөжэ ерээ һэн. Тиихэ зуураа, комбайнёроор хүдэлһэн, жэлһээ жэлдэ шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, үндэр баян ургаса хуряадаг болоһон юм. 1954-56 онуудта илангаяа һайн дүнгүүдые түйлөө агша һэн. Гурбан жэлэй турша соо 16 мянганһаа үлүү центнер ороохо таряа хуряажа абаһыень, таряа амяарлан хуряаха үүсхэл гаргаһыень тэрэ үедэ областной газетэдэ хүдэлжэ байһан тула мэдэхэ байнаб. Ажалдаа асари ехэ амжалта түйлаһанай түлөө Михаил Степанович Пристромов 1957 ондо Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Тэрээнһээ хойшо кукурузо ургуулдаг боложе, мүн лэ эрхим дүнгүүдые түйлан суурхаа һэн. Дайнай шарха амар заяа үзүүлхэеэ болёод, 1979 ондо пенсидэ гаража, механизаторойнгаа гол ажалые орхихо баатай болоһон юм.

ДАМША ЮНДУНОВИЧ ЮНДУНОВ—өөрынгөө нютагай хүбүүн Базар Ринчиноһоо наһаар дүүмэршье һаа, нүхэдһөө үлөөгүй. Тэрэ Эхэ ороноо хариин дайсадһаа хамгаалгадашье, арад зоной баялиг зөөри арьбадхалгадашье туһа нэмэриеэ арга соогоо оруулһан хүн байха.

Дамша Юндунов дайнай үедэ Эхэ оронойнгоо зүүн-урдахи хилэ шадар алба хэжэ, Япон самурайн добтолон ороо һаань, сохилто үгэлсэхөөр бэлэн байгаа. Тиин милитарис Японой эсэргүү дайнай эхилхэдэ, Квантунай армиие бута сохилгодо хабаадажа ороһон байна. Тиихэтэй хамта, зенитнэ буугаараа буудажа, япон самолёдуудай добтолгые сарадаг байһан юм. Теэд зүүн-урдахи дайн богони саг соо болоһоншье һаа, үсэд шанга байгаа. Эндэ дайнда хэба зориг харуулһанай түлөө нүхэр Юндунов хэдэн дайшалхы медальнуудаар шагнагдаа һэн.

Дайнһаа хойшонхи жэлнүүд Дамша Юндуновтэ ажалай алдар соло асарһан түүхэтэй. Юндунов хонишон боложе, жэл бүхэндэ үндэр дүнгүүдые түйлаһаараа сууда гараа. Тэрэ 1961 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 129, тиихэдэ хойто жэлынь 131 хурьга абажа түлжүүлһэн, хонидоо хоролтогүйгөөр, тарган тобироор ондо оруулхо болоод түсэбһөө үлүүлэн нооһо хайшалха талаар үндэр дүнгүүдые түйлаһан габьятай. Эдэ амжалтануудай ашаар хонин ажалай хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри оруулһанайнь түлөө Дамша Юндуновта Ленинэй орден ба «Алтан Одон» медаль барюулагдаа һэн.

ИИГЭЖЭ ОКРУГОЙМНАЙ эрхимэй эрхим хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадажа Илалта асаралсаад, һүүлээрнь дайгаар һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээн бодхоожо, улам саашань хүгжөөхэ талаар асари ехэ амжалтануудые түйлаад, Алтан Одонуудай эзэд болоһон намтартай. Иимэ хүнүүдэй хэрэг ябуулгань, нэрэ солонь хэзээдэшье залиршагүйл!

А. ЖАМБАЛОН,
дайнай ба ажалай ветеран.

НЮТАГ НЮТАГАЙ СОНИН

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Арадай эд бараанай «Антей» магазин авиазаводой дэргэдэ нээгдэһээр жэл шахуу боложе байна. Үнгэрһэн үе соо магазин гаргашаяа харюулжа шадаа.

Магазин хүдэлжэ эхилхэдээ модоор хэгдэһэн хэрэгсэлнүүдые, үхибүүдэй нааданхайнуудые наймаалагша һэн. Авиазаводой олонхи цехүүдэй үйлэдбэрилдэг арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан «Антей» магазинаар дамжуулагдан үнгэрһэн жэлэй зунһаа эхилжэ худалдагдана. Хэнэйшье мэдэһээр, автомобилиин запасной хэрэгсэлнүүд хомор байдаг ха юм. Харин тус магазинда «Жигули» автомашинын зарим хэрэгсэлнүүдые худалдан абажа болохоор юм.

Үнгэрһэн жэлэй август һараһаа магазин соо эд бараан элбэгээр табигдадаг болоо. Мүн эндэ үһанай амһартанууд, теплицын рама, олон янзын хабтагайнууд худалдагдана.

Дулаанай саг ойротобо. Аяншалагшад, загаһашадай хэрэгтэй зүйлнүүдээ эндэһээ абахадань болохо юм. Бүхы эдэ хэрэгсэлнүүд цех соохи урдань хаягдадаг байһан үлэгдэлнүүдһээ хэгдэнэ.

Цехүүд, таһагууд ажаһуудалда хэрэгтэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ, предприятидаа ехэ олзо оршо оруулна. Тус магазин хүдэлжэ эхилхэһээ хойшо, богонихон хугасаа соо 100 мянган түхэриг мүнгэндэ эд бараа, элдэбын хэрэгсэлнүүдые худалдаба.

Г. ЕЛИСЕЕВА.

ҺОНИРХОЛТОЙ

Һаяхан партиин Түнхэнэй райкомдо ... гуулинуудай, Хэрэнэй интернат һургуулиин ... суудай һурагшад районой хүтэлбэри... уулзалгада партиин райкомой нэгэдэх... ренов, райсоведэй гүйсэдкомой түрүү... комсомолой райкомой секретарь ... соведэй соёлой таһагые даагша С. ... бэй таһагые даагша А. Б. Таранов, ... һагай сотрудник, хүүгэдэй таһагые ... районой киносетиин директор А. Ф. ... нернүүдэй байшангай директор Н. ... арадай эрдэм һуралсалай таһагые ... нов гэгшэд хабаадажа, хүбүүд басагад... нуудта харюусаба.

Орон доторнай боложе байгаа ... нуудай мүнөө сагай хангалта, сүлөө... үнгэргэхэ гэхэ мэтэ олон асуудалнуу... лаа.

Һаяар Хэрэн посёлогто мотоклуб, ... ной-спортын клуб нээгдэхээр харааг... пионернүүдэй байшан мүнөө жэл нээ... экологическа, социальна байдал һон...

Саашадаа хоёр талаһаа иимэ уулза... гэхэ гэжэ хэлсэбэд. Хүүгэдтэй хүтэл... нууд тон хэрэгтэй байна. Юндэб гэх... олонхи хүтэлбэрилэгшэд дүтөөр тани...

АМЖАЛТАТАЙ ЯБЫТ

ДОСААФ-ай обкомой ээлжээтэ V пленум боложе, эмхидхэлэй асуудал хаража үзэбэ.

— СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй албанһаа табигдаһантайнь дашарамдуулан, республикын ДОСААФ-ай обкомой түрүүлэгшын орлогшонор ябаһан Л. Н. Тупик, Н. А. Донцов гэгшэдые уялгаһаань сүлөөлхэ болобобди,— гэжэ ДОСААФ-ай обкомой түрүүлэгшэ А. И. Еремеев мэдээсэл хэхэдээ тобшолбо.

Мүнөө сэрэгэй албанда байһан подполковник А. Ф. Мамонтов, майор В. Г. Сухоруков гэгшэд ДОСААФ-ай обкомой түрүүлэгшын орлогшонороор, президиумэй бюрогой гэшүүдээр һунгагдаба.

Манай республикада оборонно хүдэлмэри һайжаруулхаяа ерэһэн Совет Армиин офицернүүдтэ ажалдаа амжалтатай ябахыень пленумдэ хабаадагшад хүсэбэ.

Манай корр.

ХЭТЭ МҮНХЭ ДУРАСХААЛ

Украиныи ниислэлэй хүн зон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шэрүүн он жэлнүүдые, фашис булимтарагшадһаа Киев городые хамгаалагшадай, сүлөөлэгшэдэй дурасхаалые хүндэлэн ёһолдог. Городой талмайнууд болон үйлсэнүүд баатар хүбүүдэй нэрээр нэрлэгдэһэн байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай Украиныи гүрэнэй музей» гэһэн дурасхаалай комплексын энэ талмай дээрэ дэлхэйн хоёрдохи дайнай үеын сэрэгэй техникэ олон хүнэй үзэмжэдэ табигданхай.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭ...

Саад ургуулагшадай «Пионер-2» нэгэдэл Улаан-Үдэ хотын эгээл үнинэй саадуудай нэгэн болоно. Энэ жэлдэ 30 жэлэйнь ой болохо юм. Саад ургуулагшадай энэ нэгэдэл 500-гаад гэшүүдтэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ саад ургуулагшадай коллективые И. И. Коношонкин ударидана.

Эдэнэрэй участогуудынь ганса гоё һайхан гэр байрануудаараа бэшэ, мүн баян ургаса хуряажа абадагаараа суурхана.

Саад ургуулагшад гансал манай эндэхи уларилда таараха ургамалнуудые ургуулдаг бэшэ юм. Ураал, Алтай, Алас-Дурна зүгһөө асарагдаһан ургамалнуудые ургуулжа туршадаг болонхой. Мүн айва, абрикос, барбарис гэхэ мэтын ургамалнуудые нютагжуулаа. Тиихэдэ дулаан нютагуудта ургадаг перец, патиссон, дыни, арбузшье дайралдадаг гээшэ.

Саад ургуулагшад... лени хирэ-хирэ боло... тень гаргажа байда... сэдьхэлэй жасада м... шок» гэһэн хүүгэдэй... бусадшье эмхинүүд... трушка, үгэрсэ гэхэ... байдаг юм.

Саад ургуулагшад... саад ургуулагшадай... һэн нэрэ зэргэдэ... олон харалгануудта... далсадаг юм. Үнгэр... ралга дээрэ «Пионе... хеэ нэгэдэхи һуури... нөө тус коллектив... рилгада бэлдэжэ э...

«ЮРТЭМСЫН ДҮРБЭН ЗҮГ»

Эдиршүүлэй республиканска библиотекэ соо залуу уран зохёолшо Б. Крыловой бэшэһэн «Юртэмсын дүрбэн зүг» гэһэн номой удхаар олоной хабаадалгатай һонин хөөрэлдөөн болоһон байна. Тиихэдэ А. Гайдарай нэрэмжэтэ библиотекэдэ эдир уншагшадай урда Ц. Жимбиев үгэ хэлэбэ.

32-дохи һургуулида Сагаалганай найр гоёор үнгэргэгдэһэн юм. Тэндэ Б. Дугаров Г. Раднаева хоёр байлсаа.

Оршон тойронхи байгаалияа аршалан хамгаалгада, арадуудай хоорондохи хани барисаанда зорюулагдаһан шухала асуудалнууд тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөөнүүд эдэ уулзалгануудай үедэ болоһон байна. Гадна Буряадаймнай уран зохёолшод зохёохы ажал тухайгаа хуряангыгаар хөөрэжэ үгөө юм.

Д. ДЫЛГЫРОВ.

СПОРТ

ҮНДЭР ҮРЭ ДҮНГҮҮД

Хүнгэн атлетикээр Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо болобо. Манай республикын спортын бүлгэмүүдэй, клубуудай командануудһаа гадна, Монголой Арадай Республикын түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа.

Республикын Арадай эрдэм һуралсалай министерствын «Трудовые резервы» бүлгэмэй хүнгэн атледүүдэй илалтаар мүрысөөн дүүрээ. Багшанарай болон технологическа институдуудай студентнэр удаадахи һууринуудта гараба.

Энэ мүрысөөндэ республикын хоёр рекорд тогтоогдоо. Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, спортын мастерта кандидат Владимир Ильенко дабалтануудтай 60 метрэй урилдаанда 7,8 секунда саг харуулжа, рекорд тогтооһон байха юм. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэ, спортын мастерта кандидат Константин Демин 7 метр 25 сантиметртэ утые харайжа, чемпион болобо. Спортын мастерта кандидадууд Евгений Сафонов болон Ирина Константинова гэгшэд үндэрые харайлгада амжалта түйлажа, харагшадые баясуулаа. Буряадай багшанарай институдай студент Е. Сафонов 205 сантиметр үндэрые гаталаад, удаань 212 сантиметр үндэрые харайхые һэдэбэшье урагшагүйдөө. 49-дэхи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Ира Константинова 170 сантиметр үндэрые гаталаад, республикын рекорд болохо 178 сантиметрые арайл абажа бирабагүй.

Эхэнэрнүүдэй дунда 60 метрэй зайда урилдаан сугларагшадые һонирхуулаа. «Трудовые резервы» бүлгэмэй инструктор, спортын мастерта кандидат Вера Чистякова 7,3 секунда саг харуулжа, түрүү һуури эзэлбэ. Улаан-Баатарһаа ерэһэн айлшамнай Ринциндаваа энэ зайе 6.6 секунда соо гаталжа, эрэшүүлэй дундаһаа илалта түйлаа.

Технологическа институдай студент Альбина Ленталь 800 болон 1500 метрэй зайда шалгараба. Наташа Чистякова 400 метрэй зайда бултанһаа түрүүн фиништэ хүрэжэ ерээ. 1-дэхи СПТУ-гай тренер, спортын мастер Татьяна Виноградова 14 метр 62 сантиметртэ ядро түлхибэ.

Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй хүүгэдэй спортын һургуулиин һуралсалай талые даагша Сергей Самокрутов 1500 метртэ 4 минута 05,3 секунда саг харуулжа, илаһан байгаа. Улаан-Үдын гарнизонһоо спортын мастер Юрий Федоров 3000 метртэ эгээл һайн саг харуулба — 8 минута 39,7 секунда. 800 метрэй зайе спортын мастер Александр Медведев бултанһаа хурдан түргэноор гаталба.

3-дахи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Таня Сластина утые харайлгада илажа, эгээл эдир залуу чемпионка болобо. Эрэшүүлэй дундаһаа 400 метртэ В. Ильенкэтэй анамана урилдаха хүн олдобогүй. Энэ зайда тэрэ 52,2 секунда саг харуулаа.

Б. МИРОМАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Номерой нэгэдэхи хуудаһанда СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси тухай ТАСС-ай парламентскэ корреспондентнүүдэй мэдээсэл толилогдоо.

КПСС-эй XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектые зүбшэн хэлсэхэ талаар «Правда Бурятии» газетэтэй сэхэ холбоон байгуулагданхай. Улаан-Үдэдэ ажаһуугша Т. Олоев 5-дахи ДЭУ-гай ветерануудай партийна организациин коммунистнууд суглаан дээрэ иимэ шиидхэбэринүүдые абаа гэжэ мэдээсэнэ: Улаан-Үдэдэ КПСС-эй райкомуудые үгы хэхэ; КПСС-эй обкомдо, горкомдо үзэл сурталай, кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэриин таһаг, тоо бүридхэлгын секторһээ бэшэ бусад таһагуудые үгы хэхэ; экономическа хараа түсэбэй таһаг байгуулха; КПСС-эй XXVIII съездэ хүдэлмэришэн ангиин, таряашад болон интеллигенциин түлөөлэгшэдые сэхэ һунгаха, аппаратчигуудые һунгахагүй.

Газетын хоёрдохи хуудаһан арадай хиналтын материалнуудаар тусхайта бэлдэгдэбэ. «Арендэ подрядые — хинагшадай хиналта доро» гэһэн гаршагтай статьягаар энэ хуудаһан эхилнэ. Хамтын подрядые нэбтэрүүлхэдэ дайралдаһан алдуу эндүүнүүд дахинаа дабтагдана. Ямар алдуунууд гээшэб? Хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд арендэ тухай хэлсээ баталаад, энээгээр хэрэг дүүрэһэндэ тоолоно. Гэхэтэй хамта таряалан, сабшалангай аша үрые дээшэлүүлхэ, мал ажахые һайн шанартай тэжээлээр хангаха, комплексно оньһожоруулга хангаха тухай асуудалнууд анхаралда абтахаяа болино.

Газетын дүрбэдэхи хуудаһанда — спорт тухай материалнууд.

БААТАР ХҮБҮҮН ТҮРӨӨ

Ага тосхоной нарайлалгын байшан соо шэнэ хүнэй мүндэлхэ ёһо юрын хэрэг болонхой. Зүгөөр Амитхааша һууринай эрхэтэд Цыдып болон Долгор Цыренжаповтанай гэр бүлэдэ түрэһэн Эрдэни хүбүүн зониие ехээр гайхуулба. Юуб гэхэдэ, хүбүүхэн һая гараад байхадаа, 6 килограмм 680 грамм шэгнүүр татаа бшуу. Врачнууд болон мэргэжэлтэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, гараһаар 3 һаратай болоһон үхибүүн иимэ шэгнүүртэй болодог юм ха. «Хорин найман жэлэй туршада хүүгэдэй врачаар ажаллаха үе согоо иимэ томо бэетэй үхибүүнэй түрэһые һананагүйб. Ёһотойл баатар мүндэлөө гэхэдэ, алдуу болохогүй хаш,— гэжэ врач-педиатр Сэсэг Батоцыреновна Батоцыренова манда мэдүүлбэ.

Үхибүүн түрэһэн үдэрһөө хойшо врачнар болон мэргэжэлтэдэй харууһан доро байба. Теэд үхибүүнэй бэе махабадта тэдэнэр муу юумэ элирүүлбэгүй. Бэе махабад һайнтай, элүүр энхэ хүбүүн байба. Нарай үхибүүн ехэ номгон һайнаар хооллоод лэ, унтажа мэдэнэ. Ага нютагай үнэр баян айлнуудай нэгэн болохо Цыдып Цыренжаповай гэр бүлын табадахи үхибүүниинь алтан дэлхэйдэ мүндэлхэдөө, баатарлиг томо бэетэй байһандаа нютаг нугынгаа хүн зониие гайхуулба.

Хаяа хадхан ажаһууһан, мүн танил тала зонһоо Цыренжаповтан үдэр бүхэндэ амаршалга дуулаһаар.

Б. ЦЫДЕНОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

СРЕДА, 7.

НЭГДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Һолонгогэһэн уласхоорондын VIII фестиваль (Венгри). 10.05—«Кольве Шарлоттын»—3 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 11.10—«Дэлхэйе тойрон» альманах. 12.10—Богони концерт. 12.25—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.25—Сонсохолнуудай мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 16.00—«Хил-бын Иманушка»—баримтата фильм. 16.50—Фотоконкурс. 16.55—А. Дерябинай эмнэлгын шэнэ арга тухай. 17.40—«Оперетта, оперетта». 18.55—«Газар тухай». Телеочерк. 19.30—Время. 20.00—РСФСР-эй арадай артистка А. Стрельченко. 20.40—«Женщины, которым повезло»—5 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. «Нина». 21.55—Мартын 8-най Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан ССР Союзай Гүрэнэй академическэ Ехэ театрһаа дамжуулагдаха. 23.30—Время. 24.00—«Кишиневэй фильмүүд».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35—Информатикын ба тоолон тоолдорхойлхо техникын үндэһэ һуури. 10.05, 11.05—Немец хэлэн. 11.35, 12.35—Хүгжэм. 5-дахи класс. 12.10—«Теплый хлеб»—баримтата фильм. 13.05—«И в сорок лет еще мечтают»—уран һайханай фильм. (ГДР). УЛААН-ҮДЭ. 17.50—«Счастливого плавания»—үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 19.10—Байгал. 19.30—Киножурнал. 19.40—Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр концерт-амаршалга. 20.30—Һэлмэшэд дүрбэн мянгатанай республиканска клубай заседанинһаа репортаж. МОСКВА. 21.15—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси. 24.00—«Чочара»—уран һайханай фильм. (Итали).

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ... канской типографи... издата Бурятской ... ректор 2-40-45. Н.04365. Зак. №